

kwartalnik pedagogiczno-społeczny

DIALOG EDUKACYJNY

KONFERENCJA

Jak twórczo uczyć o regionie?

Historia i legenda w leszczyńskim zamku ukryta

DIALOG EDUKACYJNY RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Kwartalnik pedagogiczno-społeczny

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Dyrektor
mgr Sylwia Bloch
kz@wom.edu.pl

Wicedyrektor
mgr Jolanta Grzesiak
wp@wom.edu.pl

Pracownia doskonalenia i dydaktyki:

mgr Anna Ogrodnik
eko@wom.edu.pl
mgr Małgorzata Pyszny
m.pyszny@wom.edu.pl
mgr Wioleta Dudziak-Radecka
w.dudziak-radecka@wom.edu.pl
mgr Anna Krzyżanowska
a.krzyżanowska@wom.edu.pl
mgr Mirela Szymczak
m.szymczak@wom.edu.pl
mgr Katarzyna Wróbel
k.wrobel@wom.edu.pl
mgr Ewa Majchrzak
e.majchrzak@wom.edu.pl
mgr Sabina Synowiec
s.synowiec@wom.edu.pl
Jerzy Maduzia
j.maduzia@wom.edu.pl

Pracownia wspierania kadry kierowniczej i doradztwa metodycznego:

mgr Beata Szoltysek
b.szoltysek@wom.edu.pl
mgr Mariola Gajek-Czapla
pedagogika@wom.edu.pl
dr Urszula Warczok
u.warczok@wom.edu.pl
mgr Alojzy Zimończyk
geo@wom.edu.pl

Pracownia edukacji informatycznej i nauczania na odległość:

mgr Tomasz Stadnicki
it@wom.edu.pl
mgr Sabina Ficek
s.ficek@wom.edu.pl

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku jest jedną z pięciu w województwie publicznych placówek doskonalenia nauczycieli.

PROMUJEMY INNOWACYJNOŚĆ...

Promujemy innowacyjność, nowoczesne metody nauczania, techniki i technologie, nowinki edukacyjne i autonomię pracy nauczyciela, pozostając w zgodzie z priorytetami Ministra Edukacji Narodowej, Śląskiego Kuratora Oświaty, standardami Rady Europy, pogłębiając nasze pasje i wytyczając nowe ścieżki.

POMAGAMY NAUCZYCIELOM...

Pomagamy nauczycielom, dyrektorom szkół, radom pedagogicznym i doradcom metodycznym we wprowadzaniu nowego wymiaru do polskiej edukacji oraz podniesieniu jakości i efektywności nauczania, oferując szkolenia na najwyższym poziomie merytorycznym, dydaktycznym i technicznym.

ZAPEWNIAMY ORGANIZACJĘ...

Zapewniamy organizację różnorodnych form współpracy oraz wymiany doświadczeń, w tym konferencji i seminariów.

ZASPOKAJAMY I ROZWIJAMY...

Zaspokajamy i rozwijamy potrzeby czytelnicze nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych oraz oświatowych.

DIALOG EDUKACYJNY

Wydawca:
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku
tel./fax: 032 424 74 72

Redaguje zespół konsultantów

RODN i IP „WOM”
redaktor prowadzący:
Sylwia Bloch
korekta:
Beata Szoltysek

Adres redakcji:

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU
44 200 Rybnik, ul. Parkowa 4A
tel.: 032 424 73 84
fax: 032 424 74 72
e-mail: info@wom.edu.pl

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych i zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów w nadesłanych tekstach. Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Szanowni Czytelnicy!

Dokładnie rok temu o tym czasie (czyli 3 marca 2020 roku) mieliśmy przyjemność uczestniczenia w organizowanej wspólnie przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego i Kuratorium Oświaty

w Katowicach wojewódzkiej konferencji „Edukacja przez szacunek do przyrody, tradycji, historii”. Było to jak dotąd chyba ostatnie edukacyjne wydarzenie, które zdążyło zgromadzić wielu nauczycieli.

Mimo ogromu utrudnień, które wprowadziła pandemia, konieczności modyfikowania przez nauczycieli stosowanych metod i form pracy, utrudnionych kontaktów społecznych, a czasem wręcz sytuacji traumatycznych, nauczyciele nadal starają się nie dopuścić do sytuacji, by w tym wszystkim w jakiś sposób był uszkodzony uczeń. Między innymi poprzez nasz kwartalnik wymieniają się doświadczeniami, pomysłami do realizacji ciekawych wydarzeń. Wśród tych nauczycieli są również nasi konsultanci, którzy przedstawiają nowe propozycje edukacji przez sztukę, edukacji o regionie oraz poruszają ważne kwestie związane z analizą wyników egzaminów. Ciekawą inicjatywą jest również zaprezentowana GRA MIEJSKA Z OKAZJI 100-LECIA III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO.

Mam ogromną nadzieję, że wkrótce uda nam się ją przeprowadzić w terenie, a nam Wszystkim wyruszyć na wycieczki Szlakiem Gospodarstw Edukacyjnych, których promocji dokonano podczas wspomnianej we wstępie konferencji.

Zainteresowanych Szlakiem zapraszam na naszą stronę www.wom.edu.pl zakładka „MY W Mediach” lub do kontaktu telefonicznego. Seminaria związane z gospodarstwami edukacyjnymi organizujemy od listopada 2020 r.

Sylwia Bloch

SPIS TREŚCI

PRACA Z UCZNIAMI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W EDUKACJI ZDALNEJ	4
EDUKACJA PRZEZ SZTUKĘ Nowa oferta edukacyjna RODN i IP „WOM” w Rybniku we współpracy z Muzeum Śląskim w Katowicach	7
OFERTA EDUKACYJNA MUZEUM ŚLĄSKIEGO Co, dla kogo, w jaki sposób?	8
WESPÓŁ W ZESPÓŁ... BY EDUKACJI ZAWODOWEJ MOC WZMÓC... ..	10
JAK TWÓRCZO UCZYĆ O REGIONIE? Historia i legenda w leszczyńskim zamku ukryta	14
ANALIZA WYNIKÓW EGZAMINÓW Wykorzystanie	18
O GÓRALACH ŚLĄSKICH SŁÓW KILKA	22
PANDEMIA JAKO SYTUACJA TRUDNA/KRYZYSOWA/TRAUMATYCZNA ...	28
XV MIĘDZYKRAJOWY DZIEŃ LICZBY π Inspiracje	32
SZKLANKA JEST DO POŁOWY PEŁNA... Refleksje nauczycielki wychowania fizycznego w dobie pandemii	36
GRA MIEJSKA Stulecie III Powstania Śląskiego Radlin – nasza mała ojczyzna	38
WYNIKI KONKURSU DLA NAUCZYCIELI	50

Monika Szewczyk

PRACA Z UCZNIAMI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI W EDUKACJI ZDALNEJ

Pracuję w Sportowej Szkole Podstawowej nr 2 w Radlinie, w której od ponad 20 lat prowadzone są oddziały integracyjne na wszystkich poziomach. Nasi nauczyciele stale pogłębiają swoją wiedzę, umiejętności w zakresie pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Podnoszą kwalifikacje i chętnie dzielą się doświadczeniem. Oprócz codziennej pracy z dziećmi z SPE, podczas zajęć lekcyjnych organizujemy wiele konkursów, warsztatów, imprez sportowych, ciągle dbając, aby integracja przebiegała na wielu szczeblach nauczania w naszej szkole. Czas pandemii COVID-19 pokrzyżował wiele planów, wyjazdów i uroczystości, jednak zespół do spraw integracji podjął wyzwanie i nie pozwolił na izolację uczniów ze specjalnymi potrzebami. Zajęcia w miarę możliwości organizujemy w szkole, stworzyliśmy rozwijającego wielozmysłowo padleta, zadaliśmy o konkursy i bezpieczne spotkania w małych grupach. Jesteśmy w stałym kontakcie z rodzicami uczniów, wspieramy ich i pomagamy rozwiązywać problemy (których kształcenie na odległość nam nie szczędzi!). Kiedy naprawdę uczniowie nie mogą korzystać z zajęć w szkole, rewalidacja odbywa się online.

Funkcjonujący w naszej szkole zespół do spraw integracji pełni w obecnej sytuacji również rolę swojego rodzaju grupy wsparcia. Wspólnie poszukujemy rozwiązań dla naszych wychowanków, najlepiej dostosowanych do ich potrzeb pomocy i materiałów dydaktycznych (jest ich pozornie wiele dostępnych w sieci, jednak wymagają weryfikacji i dostosowania do indywidualnych potrzeb uczniów). Poniżej przedstawiam jeden z konspektów do przeprowadzenia zajęć online, zerknijcie – może skorzystacie?

Temat:

Jak radzić sobie ze smutkiem? Porozmawiajmy o emocjach

Scenariusz zdalnych zajęć rewalidacyjnych dla ucznia objętego kształceniem specjalnym z uwagi na zdiagnozowany zespół Aspergera, III klasa SP, 60 minut.

Cel zajęć ogólny:

- nabycie umiejętności rozpoznawania emocji, jaką jest smutek i radzenia sobie ze smutkiem

Cele szczegółowe – uczeń:

- rozpoznaje emocje na podstawie obrazków,
- nazywa rozpoznane emocje na ilustracjach,
- potrafi określić, jaką emocję odczuwa w danej chwili,
- dobiera obrazki przedstawiające emocje do odpowiednich kolumn,
- uważnie słucha treści bajki,
- potrafi nazwać uczucia, jakie przeżywa bohater,
- odpowiada na pytania związane z wysłuchanym tekstem,
- próbuje określić, czym dla niego jest smutek,
- wymienia swoje sposoby radzenia sobie ze smutkiem.

Forma pracy:

- indywidualna

Metody pracy:

- pogadanka, rozmowa,
- ćwiczenia interaktywne,
- elementy bajkoterapii,
- relaksacja z wykorzystaniem muzyki.

Metody kształcenia na odległość:

- metody podające – przekazanie gotowej wiedzy,
- metody problemowe – samodzielnego szukania i weryfikacji rozwiązań danego problemu,
- metody eksponujące – kształtowanie wartości, zmienianie ich i organizowanie w system,
- metody praktyczne – włączenie uczącego się do realizowania praktycznych zadań.

Środki dydaktyczne:

- komputer z dostępem do Internetu,
- komunikator z funkcją wideorozmowy,
- interaktywne karty pracy.

Przebieg zajęć

1. Powitanie ucznia. Wysłuchanie piosenki jako wprowadzenie do tematu zajęć. <https://www.youtube.com/watch?v=kRJFN6V7TB4>
Rozmowa na temat treści wysłuchanej piosenki: O czym była piosenka? Jakie emocje tam występowały? Gdzie mieszkają emocje?
2. Uczeń opowiada o swoim nastroju, o tym jak się teraz czuje. Kiedy ostatnio czuł się źle? Kiedy było mu smutno? Co sprawiło, że czuł radość? Kiedy czuł zaskoczenie? Czy lubi być wesoły i kiedy to się zdarza?
3. Zadaniem ucznia jest dopasowanie twarzy do nazwy wyświetlanej emocji. <https://view.genial.ly/5ec162534a81770d9df52c46>
4. Wysłuchanie bajki terapeutycznej pt. „Bajka o zasmuconym smutku” (zał. 1).
Po wysłuchaniu bajki uczeń odpowiada na pytania związane z tekstem: „Kto był głównym bohaterem? Co się przytrafiło? Dlaczego Smutek się smucił? Kto go pocieszył? Jak nazywała się nowa koleżanka Smutku?”.
Uświadomienie uczniowi, że wszystkie emocje są potrzebne i każda z nich jest ważna.
5. Przedstawienie sposobów radzenia sobie ze smutkiem. Kiedy jestem smutny to: Uzupełnienie karty pracy razem z nauczycielem (zał. 2).
Uczeń wspólnie z nauczycielem zastanawia się, kiedy najczęściej odczuwa smutek i dla-

czego. Nauczyciel przedstawia sposoby radzenia sobie ze smutkiem. Tłumaczy emocję jako nic nadzwyczajnego, po prostu jedno z uczuć, które nam towarzyszą w życiu codziennym. Uczeń zastanawia się, co może zrobić, kiedy czuje się smutny i wypełnia kartę pracy, puste chmurki (nauczyciel zapisuje propozycje, np.: **poczytać książkę, przytulić się do bliskiej osoby, porozmawiać z przyjacielem, wypłakać się do ulubionej poduszki, pójść na spacer, słuchać muzyki, itp.**).

6. Ćwiczenie interaktywne. Uczeń dopasowuje emocje do odpowiednich rubryk: <https://wordwall.net/pl/resource/6995022/emocje/emocje>
7. Zabawa pt. „Prawda czy fałsz?”. Nauczyciel czyta zdania, zadaniem ucznia jest przyłożyć ołówek do nosa kiedy informacje są fałszywe.
  - a) Morze jest niebieskie?
  - b) Słońce jest żółte?
  - c) Widzimy przez uszy?
  - d) Trawa jest fioletowa?
  - e) Usta mamy zielone?
  - f) To jest moja ręka? (nauczyciel pokazuje dłonie)
  - g) Słyszymy przez nos?
8. Rozwiązanie krzyżówki. Nauczyciel prezentuje krzyżówkę o emocjach, uczeń odgaduje hasła, a nauczyciel je zapisuje. <https://wordwall.net/pl/resource/2197701/emocje/emocje>
9. Zaproponowanie uczniowi relaksacji wg Jacobsona. Nauczyciel prosi, aby uczeń wygodnie usiadł, zamknął oczy i posłuchał relaksującej muzyki oraz krótkiego opowiadania o małym misiuku. Uczeń odpoczywa, rytmicznie oddycha i relaksuje się.
10. Na zakończenie zajęć nauczyciel proponuje korzystać z poznanych na zajęciach sposobów radzenia sobie ze smutkiem. Prosi ucznia, aby sam opowiedział, który ze sposobów najbardziej mu się podobał? Jakie sposoby spróbuje zastosować?
11. Pożegnanie ucznia.

Załącznik nr 1

Bajka o zasmuconym smutku

Po piaszczystej drodze szła niziutka staruszka. Choć była już bardzo stara, to jednak szła tanecznym krokiem. A uśmiech na jej twarzy był tak promienny, jak uśmiech młodej, szczęśliwej dziewczyny. Nagle dostrzegła przed sobą jakąś postać. Na drodze ktoś siedział, ale był tak skulony, że prawie zlewał się z piaskiem. Staruszka zatrzymała się, nachyliła nad niemal bezcielesną istotą i zapytała:

– Kim jesteś?

Ciężkie powieki z trudem odsłoniły zmęczone oczy, a blade wargi wyszeptaly:

– Ja? ... Nazywają mnie Smutkiem.

– Ach! Smutek! – zawołała staruszka z taką radością, jakby spotkała dobrego znajomego.

– Znasz mnie? – zapytał Smutek niedowierzająco.

– Oczywiście, przecież niejedną raz towarzyszyłeś mi w mojej wędrówce.

– Tak sądzisz...? – zdziwił się Smutek – To dlaczego nie uciekasz przede mną, nie boisz się?

– A dlaczego miałabym przed tobą uciekać mój miły? Przecież dobrze wiesz, że potrafisz dogonić każdego, kto przed tobą ucieka. Ale powiedz mi, proszę, dlaczego jesteś taki markotny?

– Ja... jestem smutny. – odpowiedział Smutek łamiącym się głosem. Staruszka usiadła obok niego.

– Smutny jesteś... – powiedziała i ze zrozumieniem pokiwała głową – A co cię tak bardzo zasmuciło? Smutek westchnął głęboko. Czy rzeczywiście spotkał kogoś, kto będzie chciał go wysłuchać? Ileż razy już o tym marzył.

– Ach, ... wiesz... – zaczął powoli i z namysłem

– Najgorsze jest to, że nikt mnie nie lubi. Jestem stworzony po to, by spotykać się z ludźmi i towarzyszyć im przez pewien czas. Ale gdy tylko do nich przyjdę, oni wzdygają się z obrzydzeniem. Boją się mnie jak morowej zarazy.

I znowu westchnął.

– Wiesz..., ludzie wynaleźli tyle sposobów, żeby mnie odpedzić. Mówią: „życie jest wesołe, trzeba

się śmiać”. A ich fałszywy śmiech jest przyczyną wrzodów żołądka i duszności. Mówią: „co mnie nie zabije, to mnie wzmocni”. I dostają zawału. Mówią: „trzeba tylko umieć się rozerwać”. I rozrywają to, co nigdy nie powinno być rozerwane. Mówią: „tylko słabi płaczą”. I zalewają się potokami łez. Albo odurzają się alkoholem i narkotykami, byle by tylko nie czuć mojej obecności.

– Masz rację. – potwierdziła staruszka – Ja też często widuję takich ludzi.

Smutek skurczył się jeszcze bardziej.

– Przecież ja tylko chcę pomóc każdemu człowiekowi. Wtedy gdy jestem przy nim, może spotkać się sam ze sobą. Ja jedynie pomagam zbudować gniazdko, w którym może leczyć swoje rany. Smutny człowiek jest tak bardzo wrażliwy. Niejedno jego cierpienie podobne jest do źle zagojonej rany, która co pewien czas się otwiera. A jak to boli! Przecież wiesz, że dopiero wtedy, gdy człowiek pogodzi się ze smutkiem i wypłacze wszystkie wstrzymywane łzy, może naprawdę wyleczyć swoje rany. Ale ludzie nie chcą, żebym im pomagał. Wolą zasłaniać swoje blizny fałszywym uśmiechem. Albo zakładać gruby pancerz zgorzknienia.

Smutek zamilkł. Po jego smutnej twarzy popłynęły łzy: najpierw pojedyncze, potem zaczęło ich przybywać, aż wreszcie zaniósł się nieutulonym płaczem. Staruszka serdecznie go objęła i przytuliła do siebie.

– Płacz, płacz Smutku. – wyszeptala czule – Musisz teraz odpocząć, żeby potem znowu nabrać sił. Ale nie powinieneś już dalej wędrować sam. Będę ci zawsze towarzyszyć, a w moim towarzystwie zniechęcenie już nigdy cię nie pokona.

Smutek nagle przestał płakać. Wyprostował się i ze zdumieniem spojrział na swoją nową towarzyszkę:

– Ale kim ty właściwie jesteś?

– Ja? – zapytała figlarnie staruszka uśmiechając się przy tym tak beztrosko, jak małe dziecko – Ja jestem **Nadzieja!**

Załącznik nr 2

KIEDY CZUJĘ SMUTEK MYŚLĘ....

Monika Szewczyk

– pedagog specjalny w klasie integracyjnej
w Sportowej Szkole Podstawowej nr 2 w Radlinie

Beata Szoltysek

EDUKACJA PRZEZ SZTUKĘ

Nowa oferta edukacyjna RODN i IP „WOM” w Rybniku we współpracy z Muzeum Śląskim w Katowicach

Od kwietnia 2021 roku w kalendarzu szkoleń pojawiła się nowa propozycja webinarium online z cyklu „Edukacja przez sztukę”. Współpraca pomiędzy RODN i IP „WOM” w Rybniku i Muzeum Śląskim w Katowicach ma mieć na celu wspólne szkolenie nauczycieli, którzy wykorzystywaliby edukację przez sztukę i edukację regionalną w swojej pracy, popularyzując misję i dziedzictwo Muzeum Śląskiego. W związku z sytuacją pandemiczną przygotowaliśmy dla Państwa cykl 3 dwuczęściowych webinarium. Pierwszą część każdego szkolenia prowadzić będą edukatorzy Działu Oświatowego muzeum i dotyczyć ona będzie interpretacji dzieł sztuki. Drugą część, dotyczącą tego, jak wykorzystać sztukę w kształceniu literackim i kulturowym w szkole w kontekście realizacji podstawy programowej z j. polskiego będą

miała przyjemność poprowadzić jako nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku. Od dawna pasjonują mnie związki różnych dziedzin sztuki, ich wzajemne przenikanie się, uzupełnianie i nieoczywiste konteksty, dlatego proponuję Państwu szkolenia z tego zakresu, dające możliwości szerszego spojrzenia na teksty literackie w kontekście innych tekstów kultury. Jako zwieńczenie warsztatów online planowane są wycieczki do muzeum w celu dopełnienia edukacji z uczniami, ale to już pieśń przyszłości – tej bez ograniczeń i wirusów, która przywróci nas do tak wytęsknionej, a jak się okazuje nieoczywistej, normalności.

Beata Szoltysek

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

Monika Czernik-Czublun, Beata Grochowska

OFERTA EDUKACYJNA MUZEUM ŚLĄSKIEGO Co, dla kogo, w jaki sposób?

Propozycja edukacyjna Muzeum Śląskiego jest ułożona tak, aby każdy mógł znaleźć ofertę dla siebie. Proponowane wydarzenia adresowane są do wszystkich grup wiekowych i dotyczą różnych zagadnień związanych z kulturą, sztuką, historią, etnologią, archeologią i tematami im pokrewnymi. Możliwość ciekawego spędzenia czasu znajdą tu zarówno grupy szkolne, jak i rodziny z dziećmi, osoby dorosłe czy seniorzy. Szkołom i przedszkolom muzeum oferuje bogaty pakiet lekcji muzealnych, zaprasza też dzieci z opiekunami oraz grupy półkolonijne na zajęcia w każde ferie zimowe i wakacje letnie. W muzeum odbywają się warsztaty, koncerty, spotkania, oprowadzania tematyczne dotyczące świąt czy rocznic historycznych. Co roku licznych gości przyciągają Noc Muzeów, Industriada, Europejskie Dni Dziedzictwa oraz Dzień Wolnej Sztuki.

Muzealna oferta edukacyjna daje możliwość kontaktu z dziełem sztuki, oryginalnym zabytkiem, szeroko rozumianą kulturą i historią. Rozwija wrażliwość, poczucie estetyki, uczy. Lekcje muzealne dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz przedszkolaków, a także szkolenia dla nauczycieli i studentów zostały opracowane w oparciu o podstawy programowe tak, aby jak najlepiej wpisywać się w potrzeby uczniów i nauczycieli. Mogą służyć jako poszerzenie materiału lekcyjnego, lekcja powtórkowa czy przygotowanie do wprowadzenia nowego tematu. Zagadnienia poruszane na lekcjach są różnorodne: od sztuki polskiej XIX i XX wieku, przez mocno osadzoną w tematyce regionalnej sztukę nieprofesjonalną, po teatr, fotografię, dziedzictwo industrialne czy ekologię.

Muzeum Śląskie jest dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Odpowiednio sprofilo-

wana oferta czeka na osoby niewidome i głuche. Przyjazna jest sama przestrzeń muzeum, niestanowiąca przeszkody dla osób na wózkach i z dysfunkcją wzroku. Na uczniów szkół specjalnych i klas integracyjnych czekają dostosowane do ich potrzeb i możliwości propozycje zajęć warsztatowych.

W obecnej sytuacji, kiedy nie ma możliwości organizowania lekcji czy oprowadzań grupowych, muzeum udostępnia materiały dla nauczycieli na stronie www.muzeumslaskie.pl, gdzie w zakładce z propozycjami edukacji online zostały zamieszczone pomoce dydaktyczne mogące wzbogacić naukę zarówno stacjonarną, jak i prowadzoną zdalnie. Celem tych publikacji jest wsparcie nauczycieli w sprostaniu trudnym wymogom dostosowania się do ograniczonych kontaktów z instytucjami kultury.

Karty pracy umieszczone w zakładce „edukacja online”, możliwe do pobrania przez nauczycieli i uczniów, mogą pomóc w uzupełnieniu czy uatrakcyjnieniu lekcji, umożliwiają prowadzenie zajęć wokół ćwiczeń w nich zawartych. Zaprojektowane w oparciu o zbiory Muzeum Śląskiego, pozwalają na niebezpośredni, ale jednak kontakt z dziełem sztuki. Dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych dostępne są kolorowanki związane ze strefą edukacji „Na tropie Tomka” oraz zbiorami malarstwa. Dzieci mogą również korzystać z rebusów i zagadek. Nauczyciele klas przedszkolnych i wczesnoszkolnych, ale też odbiorcy indywidualni mogą, korzystając z krótkich filmów edukacyjno-warsztatowych, animować zabawy plastyczne. Dla tych, którzy chcą poszerzać wiedzę z geografii i kultur innych kontynentów, są dostępne filmy animowane związane z podróżami Tomka Wilmowskiego,

bohatera książek Alfreda Szklarskiego. W ofercie są również karty zadań skłaniające do samodzielnej pracy z wykorzystaniem wyszukiwarki zbiorów, a także nawiązujące do lekcji muzealnych, które odbywały się w muzeum na żywo. Opracowano też okolicznościowe pomoce dydaktyczne związane z rocznicą III powstania śląskiego.

Na stronie Muzeum Śląskiego znajdują się również kilkunastominutowe filmy adresowane do młodzieży z klas VII–VIII oraz szkół ponadpodstawowych „Opisać obraz”. Przybliżają gatunki malarskie: martwą naturę, pejzaż, portret. Filmy zostały nakręcone w Galerii sztuki polskiej lat 1800–1945. Są do nich dołączone karty pracy dla uczniów, co razem stanowi pakiet umożliwiający przeprowadzenie lekcji w oparciu o powyższe materiały. Do dyspozycji są również krótkie filmy z cyklu „Spójrz na obraz”, które prezentując zbiory Muzeum Śląskiego, zwracają uwagę na umiejętność uważnego patrzenia na obraz i dostrzegania z pozoru nieistotnych szczegółów. Przy okazji uczą, co znaczy malarstwo na płótnie, do czego w obrazie potrzebna jest rama i że artysta nie zawsze używa farby. W zakładce „edukacja online” znajdują się również karty pracy dla dorosłych „Mała muzealna akademія sztuki” – z ich pomocą można samodzielnie zwiedzać wystawy, zastanawiając się nad pytaniami w nich zawartymi.

Szkolenia dla nauczycieli pojawiły się w ofercie Działu Oświatowego jako efekt obserwacji potrzeb odbiorców. Odpowiedzią na te potrzeby jest też temat szkolenia „Język sztuki. Analiza dzieła malarskiego”. Kiedy zagadnienia dotyczące analizy dzieła sztuki pojawiły się w programie szkolnym, także jako umiejętność wymagana na maturze, wiele klas nabywało tej wiedzy w trakcie lekcji muzealnych. Lekcje w muzeum pozwalały na użycie narzędzi, których nie mają nauczyciele w szkole. Stąd pomysł, aby zorganizować dla nauczycieli szkolenie, które da im narzędzia i praktyczne doświadczenie w pracy z dziełem sztuki. Warsztaty dla nauczycieli są dodatkowo wzbogacane informacjami o technikach artystycznych charakterystycznych dla danego okresu w sztuce czy tle epoki.

W związku z obecną sytuacją, kiedy realizacja warsztatów w galeriach jest niemożliwa, pojawiła się propozycja szkoleń online. Nie są one tym, czym mogłyby być w muzeum, wiele ważnych wartości zostaje zabranych, przede wszystkim przeżycie wynikające z bezpośredniego kontaktu z dziełem sztuki. Zobaczenie na żywo duktu pędzla, impastu, tego, jaki ślad daje na przykład akwarela, nie może być niestety zastąpione obejrzeniem fotografii.

Mając nadzieję, że jest to czas przejściowy, pracownicy Działu Oświatowego prowadzą obecnie szkolenia w wersji elektronicznej i udostępniają dzieła sztuki w postaci prezentacji, a także uzupełniające wykład karty do samodzielnej pracy. Po udziale w szkoleniu jego uczestnicy mogą indywidualnie odwiedzić galerię i przeżyć spotkanie z oryginalnym dziełem sztuki, przyglądając mu się z bliska.

Muzeum Śląskie w Katowicach swoimi działaniami stara się odpowiadać na potrzeby odbiorców, tworzyć nie tylko bogatą i atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego, ale też propozycje dla entuzjastów uczenia się przez całe życie. Obecnie, w czasach pandemii, wiele z tych działań przeniesiono do mediów społecznościowych. Takie propozycje jak program edukacyjny dotyczący obchodów 100-lecia powstania śląskich „Tamten rok, dwudziesty pierwszy”, popularyzatorskie podróże śladami dawnych obiektów przemysłowych „Industrialne dziedzictwo dawniej i dziś”, cykle „Z kolekcji Muzeum Śląskiego” i „Sztuka w przybliżeniu” mają już liczne grono swoich zwolenników. Wiernych odbiorców mają też bezpośrednio transmitowane spotkania online z serii „Kolekcjonuj przeżycia” czy „Muzeum przy kawie”. Te nowe formy kontaktu z odbiorcami zapewne pozostaną już w muzealnych propozycjach spędzania czasu z kulturą bez wychodzenia z domu. Pozostaje zachęcać do korzystania z tych możliwości, zanim powrót do bezpośredniego kontaktu ze sztuką i historią stanie się w pełni możliwy.

Monika Czernik-Czublun, Beata Grochowska
– Muzeum Śląskie w Katowicach

Sabina Ficek

WESPÓŁ W ZESPÓŁ... BY EDUKACJI ZAWODOWEJ MOC WZMÓC...

Parafrazując tekst piosenki Kabaretu Starszych Panów, można powiedzieć, że nasza placówka RODN i IP „WOM” współpracuje i współdziela międzyorganizacyjnie.

16 lutego 2021 roku pracownicy rozwoju zawodowego rybnickiego Młodzieżowego Centrum Karier OHP: pośrednik pracy Ewelina Marszołek-Polańczyk oraz dorad-

ca zawodowy Agnieszka Tomecka-Ryć spotkali się z nauczycielem – konsultantem RODN i IP Panią Sabiną Ficek. Celem spotkania było rozszerzenie dotychczasowej współpracy oraz wzajemnej promocji.

W czym możemy Ci pomóc?
Oferta jednostek Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży w Katowicach

DORADZTWO ZAWODOWE:

- diagnoza predyspozycji edukacyjno-zawodowych,
- planowanie ścieżki edukacyjno-zawodowej,
- nauka aktywnego poruszania się po rynku pracy,
- zajęcia motywujące do przełamywania barier bierności i podejmowania odpowiedzialności za swój rozwój indywidualny.

POŚREDNICTWO PRACY:

- zapewnienie miejsca pracy w celu przygotowania zawodowego,
- zatrudnienie krótkoterminowe – zgodnie z potrzebami,
- zatrudnienie po odbyciu cyklu przygotowania zawodowego z gwarancją zatrudnienia od pracodawców,
- udzielenie informacji o rynku pracy.

SKOLENIA ZAWODOWE:

- szkolenia uzupełniające kwalifikacje zawodowe dla pełnoletnich uczestników OHP.

ZAGRANICZNE POŚREDNICTWO PRACY EURES:

- pomoc w doborze legalnych ofert pracy wakacyjnych i staży,
- bieżące wsparcie doradcy i asystenta EURES w zakresie europejskiego rynku pracy, bezpiecznych wyjazdów do pracy,
- konsultacje i warsztaty dla odbiorców indywidualnych i grup zorganizowanych.

Młodzieżowe Centrum Karier OHP w Rybniku
44-200 Rybnik, ul. Jankowicka 1
Tel.: 32 422 37 99
Mail: mbp@poczta.onet.pl

11 stycznia 2021 r. doradczyni zawodowa Sabina Ficek prowadziła zajęcia

Sieci Doradców Zawodowych z Warsztatów Mechanicznych Rybnickiego Centrum Edukacji Zawodowej. Gościnnie w spotkaniu uczestniczyli: dyrektor RCEZ Joanna Kryszczyńska i Michał Weczerek.

RODN i IP „WOM” współorganizował XII Rybnickie Dni Kariery 19–23 października 2020 roku odbywające się w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery „DoradzaMY – zawodowo, wybieraMY – odlotowo” pod patronatem Prezydenta

Miasta Rybnika. Nasi pracownicy zorganizowali szereg działań. Między innymi opracowali i przeprowadzili quiz finału Olimpiady „Z Wiedzy o Planowaniu i Zarządzaniu Karierą Zawodową”, webinaria dla szkolnych doradców zawodowych, np. „Doradca zawodowy – profesjonalista z empatią” i dla dyrektorów: „Jak prawidłowo zaplanować wybór zawodu w szkole ponadpodstawowej”.

W programie RDK m.in.

Olimpiada z Wiedzy o Planowaniu i Zarządzaniu Karierą Zawodową

Dzień z pasją

Warsztaty on-line i indywidualne konsultacje prowadzone przez doradców

Spotkania zawodowawcze z przedszkolankami i uczniami klas 1-3

Konferencja on-line dla doradców szkolnych

OTK OGÓLNOPOLSKI TYDZIEŃ KARIERY **SPSIZ**

XII Rybnickie Dni Kariery pod patronatem Prezydenta Miasta Rybnika Piotra Kuczery

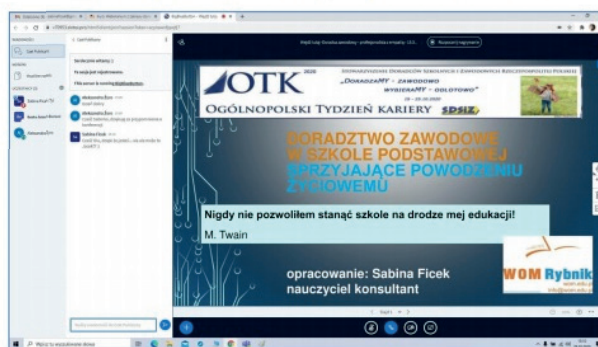
Ministerstwo Edukacji Narodowej | Rybnik | Miasto Rybnik

SDSIZ

DoradzaMY - zawodowo, wybieraMY - odlotowo

Plakat reklamujący XII Rybnickie Dni Kariery

Webinarium z doradztwa zawodowego dla nauczycieli i szkolnych doradców zawodowych pn. „Doradca zawodowy – profesjonalista z empatią” – 22.10.2020 r.

W tym roku musiał wystarczyć ekran monitora...

Finał Olimpiady „Z Wiedzy o Planowaniu i Zarządzaniu Karierą Zawodową” – 20.10.2020 r.

W tym roku Olimpiada została przeprowadzona on-line. Jak mówią uczestnicy i nauczyciele forma się sprawdziła, emocji też nie zabrakło.

Wzrost	Wiek	Waga	Procenta	Siła	Wytrzymałość	Wzrost	Wiek	Waga
TEAM LEO	1	100%	100%	100%	100%	17719	16	20
TEAM ZST	2	100%	100%	100%	100%	17719	16	20
TEAM ZSnr5	3	100%	100%	100%	100%	17704	15	20
TEAM ZSnr4	4	100%	100%	100%	100%	17704	15	20

W Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 4 w Rybniku nasza doradczyni zawodowa, profesjonalnie, z poczuciem misji i pasją, przeprowadziła kilka warsztatów o odkrywaniu zawodowego powołania dla uczniów klas 1–3 SP w okresie od października 2020 do stycznia 2021 roku.

Sabina Ficek

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

Hanna Piórecka-Nowak, Małgorzata Pyszny, Anna Gudzik

JAK TWÓRCZO UCZYĆ O REGIONIE? Historia i legenda w leszczyńskim zamku ukryta

17 marca odbyła się konferencja zorganizowana przez Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej WOM w Rybniku oraz Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny: „Jak twórczo uczyć o regionie? Historia i legenda w leszczyńskim zamku ukryta”. Prelegenci i goście spotkali się w CKE w Czerwionce – Leszczynach, natomiast kilkudziesięciu nauczycieli z różnych miejscowości województwa śląskiego uczestniczyło w spotkaniu online za pomocą platformy Moodle.

Konferencja była kolejnym wspólnym projektem Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej WOM w Rybniku i Urzędu Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny. Po szkoleniach poświęconych zabytkowym Familokom, legendom i opowieściom z gminnego kalendarza, przyszedł czas na zaprezentowanie inspiracji dotyczących nauczania o kolejnej atrakcji gminy, jaką jest leszczyński zameczek. Piękny historyczny obiekt, po kompleksowej rewitalizacji, z niezwykle ciekawą, pełną tajemnic i fascynujących wątków historią rodu Barteltów, znakomicie wpisuje się w twórcze działania w ramach edukacji regionalnej.

Konferencję otworzył **Burmistrz Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny Wiesław Janiszewski**: „Niestety czas pandemii, to czas niezwykłego dystansu między ludźmi i czas pewnego zastoju, ale cieszę się, że tego zastoju nie ma w obszarze edukacji, potrzeby uczenia, zdobywania wiedzy i doświadczeń. Śląsk jest piękny, bogaty – bogaty przyrodą, ale także architekturą. Nasza gmina może poszczycić się mnóstwem obszarów zielonych i wartościowymi zabytkami, w tym zameczkiem w Leszczynach, którego odrestaurowanie było niezwykle potrzebne, przede

wszystkim dlatego, żeby ocalić to miejsce od zapomnienia. Mam nadzieję, że będziemy mogli spotkać się w plenerze, żeby na żywo docenić walory tego miejsca, ale także, żeby można było podziękować uczestnikom konferencji za to, że chcą poznawać historię naszej gminy oraz historię Śląska”.

Podczas konferencji **Hanna Piórecka-Nowak, rzecznik UGiM**, omówiła proces rewitalizacji miejsca, odniosła się także do prowadzonych przez Gminę i Miasto licznych działań adresowanych do najmłodszych mieszkańców, których celem jest ocalenie dziedzictwa materialnego i niematerialnego miejscowości: „Edukację można uznać za podstawową formę ochrony i opieki nad zabytkami. Nasze wspólne dziedzictwo postrzegam jako ogromną skarbnicę wiedzy i doznań, ale też źródło inspiracji do twórczych działań w pracy zarówno naszej, pracowników struktur Gminy i Miasta, ale także nauczycieli”.

Regionalistka, nauczycielka historii i języka polskiego, autorka wielu publikacji i książek **Anna Gudzik** przedstawiła rys historyczny zabytkowego zameczku, omówiła także historię rodu Barteltów – pierwszych właścicieli leszczyńskiego zamku.

Konrad Bartelt właścicielem leszczyńskiego dominium został 1 kwietnia 1866 r. W tym bowiem dniu podpisał dokumenty sprzedaży i od Fryderyka Langnera za sumę 60 tys. marek nabył majątek w Leszczynach. Mieszkańcy Leszczyn nowego właściciela postrzegali, jako człowieka dobrego, skromnego i przyzwoitego; mimo iż jego majątek był dosyć znaczny, bo posiadał także kopalnię „Szczęście Beaty” w Niewiadomiu.

Z miejscowymi chłopami – w przeciwieństwie do poprzednich dziedziców – rozmawiał po polsku; przez 40 lat swojego zamieszkiwania w Leszczynach

sprawował też patronat nad kościołem i szkołą. Osobiście zarządzał majątkiem; choć pomagał mu w tym cały sztab urzędników dworskich. **Nazywano go – dobrym panem na Leszczynach lub po prostu Bartkiem.** Był panem wyrozumiałym, pozbawionym pańsko-pruskiej buty.

ERNESTYNA BARTELT

Największa „skandalistka” wśród historycznych postaci kobiecych Czerwonki-Leszczyn. Żona Konrada Bartelta, właściciela Leszczyn w XIX wieku, który dla niej zbudował leszczyński zamek. Ernestyna uchodziła za niezwykle elegancką osobę, choć nieco ekstrawagantką. To z jej inicjatywy zameczek w Leszczynach miał być otoczony wspaniałym parkiem i ogrodami kwiatowymi, m.in. ogrodem różanym i roślinami egzotycznymi. W oczach mieszkańców była prawdziwą panią. Podziwiano ją za elegancję, prezencję, wykwintność. Po śmierci Bartelta, Ernestyna, wówczas 70-letnia kobieta, wyszła ponownie za mąż, za młodszego od siebie o 40 lat Oscara Edwarda barona von der Tann. Niestety, nowy wybranek roztrwonil majątek żony i opuścił ją. Pod koniec życia Ernestynie przyszło zmagać się z biedą i samotnością. Prawdziwe zamki, mają prawdziwe duchy... Podobno Ernestyna do dziś nie opuszcza tego miejsca.

Konrad Bartelt w 1881 r. owdowiał. Jego żona Anna w chwili śmierci miała zaledwie 41 lat i osierociła 6-letnią córkę Helenę. Jakiś czas po jej odejściu **Konrad ożenił się ze swoją szwagierką Ernestyną**, młodszą od zmarłej małżonki o dwa lata. **Dla niej też w latach 1882–1883 zlecił wznieść nową siedzibę rodową, co potwierdza napis zachowany na cokole budynku w południowo-wschodnim narożniku.** Stary dworek zaś przeznaczono na budynek gospodarczy. Nie znamy nazwiska projektanta zameczku. Niemniej, na planie prostokąta powstał 4-traktowy, piętrowy budynek w stylu popularnego w XIX wieku neoklasycyzmu, wzorowanego na tokańskich willach. Od strony wschodniej dobudowano do niego graniastą wieżę, przewyższającą cały główny korpus budynku o jedną kondygnację. Elewację ozdobiły ryzality, elementy boniowania, dekoracyjne bel-

kowanie. Całość została nakryta płaskim dachem. Od frontu bryłę budynku uzupełniał taras widokowy. Nad wejściem umieszczono też kartusz z ozdobnym inicjałem właściciela Leszczyn. **Dworek był na tyle urokliwą budowlą, iż w początkach XX wieku znalazł się m.in. w albumie „Schlesische Schlösser”, dreźnieńskiego architekta i fotografa Roberta Webera. Publikacja przedstawiała najpiękniejsze budowle rezydencjalne tamtych czasów na Śląsku.** Budynek wewnątrz został bardzo gustownie urządzony. Ściany każdego pokoju pomalowano na inny kolor, pomieszczenia kosztownie umeblowano, a obicia drogich mebli dostosowano do koloru ścian. A więc był pokój niebieski, pokój żółty itd.

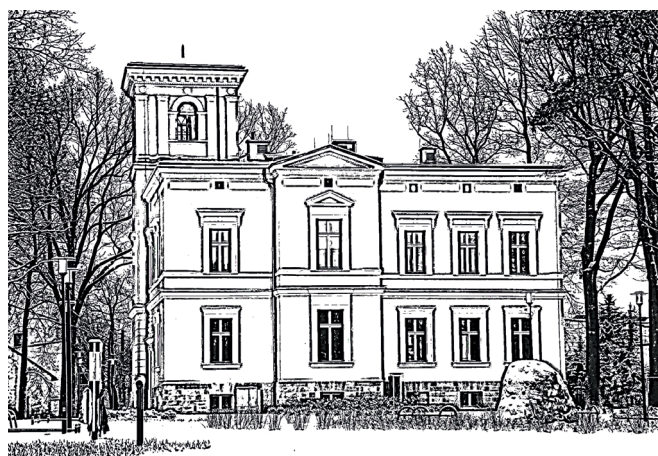
Zgodnie z życzeniem pani dworku, Ernestyny, w każdym pokoju musiały stać duże bukiety świeżych kwiatów. W zameczku znalazł się również pokój zadedykowany Annie – pierwszej, młodo zmarłej żonie Bartelta. Właściciel kazał pomalować go na czarno – na znak wiecznej żałoby. Wokół dworu urządzono park, z ciekawymi okazami drzew i krzewów – lipami, klonami, wiązami, dębami. Wzdłuż alejek wysypanych czerwonym tłuczniem rosły szlachetne odmiany róż i mnóstwo innych kwiatów. W parku też utrzymywano dwie cieplarnie; pierwszą z nich postawiono już w 1880 r. Był tutaj też sad owocowy. Z kolei ogrody, obfitujące w rzadkie i egzotyczne rośliny – częścią było rosarium – powstały dzięki Ernestynie. W zamku zatrudniano: ogrodnika, kucharkę, dwie pokojówki i dwie służące, czyli „kobiety do stałych robót”, guwernantkę Heleny, stangreta i lokaja. Barteltowie nie prowadzili intensywnego i wystawnego życia towarzyskiego. W 1896 r. w zamku odbyło się huczne wesele Heleny Bartelt z porucznikiem huzarów Johannem Eickl z Palwic na Opolszczyźnie. Uroczystość była wielkim świętem dla całej okolicy, bo druhami Heleny były nie tylko szlachcianki, ale także urodziwe leszczynianki. Zięc Konrada Bartelta zasłynął także z tego, że jako jeden z pierwszych w okolicy posiadał piękny, czerwony samochód. Konrad dla swojej jedynaczki zbudował willę w Nowym Dworze. Państwo Eickl nie przebywali jednak zbyt długo w Leszczynach. Helenie wszystko przy-

pominało tutaj o śmierci jej dziecka. Strata wnuczki przyczyniła się pewnie do tego, że Konrad Bartelt dobiegający siedemdziesiątki, zaczął poważnie chorować. Często jeździł do sanatoriów w okolicach Wiednia. Tuż przed śmiercią zapisał w testamencie prawie cały majątek córce i zięciowi. Zmarł 8 marca 1906 r. Został pochowany na leszczyńskim cmentarzu. Po jego śmierci pojawiły się opowieści o tym, że w zamku i wokół niego straszy. Niejednokrotnie widziano zjawę Bartelta, który według rozpowszechnianych przez lud pogłosek miał odpokutowywać za to, że chociaż był patronem kościoła, to sam był w nim widziany nader rzadko. Służba przekazywała też pogłoski o jego tajemniczych związkach z nieczystymi siłami. Plotkowano nawet o tym, że był członkiem loży masońskiej.

Państwo Eickl już w dwa miesiące po śmierci Bartelta sprzedali $\frac{3}{4}$ majątku spółce Zjednoczone Huty „Królewska” i „Laura”. Pozostałe 480 mórg gruntu, zamek i zabudowania gospodarcze pozostały pod zarządem wdowy Ernestyny Bartelt. Była to osoba z pewnością ekscentryczna, zachowująca się w sposób niekonwencjonalny. Słynęła ze swojej rozrzutności, lekkomyślności i próżności. Szczerze podziwiano ją za elegancję i prezencję. Była taką panią, jakiej mieszkańcy wsi oczekiwali. Imponującą! Stąd we wsi nazywano ją „Imość” lub „Jejmość”. Pomimo, iż nie była już pierwszej młodości – wychodząc za mąż za Konrada Bartelta dobiegała czterdziestki – to uważała się za najpiękniejszą kobietę w okolicy. **Prawdziwy skandal Ernestyna wywołała już jako wdowa. W wieku 69 lat – 30 stycznia 1910 r. – wyszła za mąż za 33-letniego Oskara von der Tann, który w ciągu 1,5 roku cały majątek przehułał, przegrał w karty, bądź pieniędzmi żony pospłacał swoje długi.** Pan młody pochodził z jednego z najznamienitszych w Niemczech rodów, służył w wojsku i ponieważ brał ślub w mundurze huzarów można domniemywać, że służył w tym samym pułku co zięć panny młodej. Dzięki małżeństwu Ernestyna została baronową. Nie znalazła jednak zrozumienia ani u żadnego z członków swojej rodziny, ani też u nikogo z mieszkańców wsi. Młody małżonek początkowo przebywał

w Leszczynach, został nawet honorowym członkiem nowo założonej Straży Pożarnej. Wkrótce jednak znudził się wsią i bezpowrotnie wyjechał do Berlina. W 1912 r. państwo von der Tann wzięli rozwód. Aby ratować resztki majątku, już w lutym 1910 r. Johann Eickl zablokował bankowe konto teściowej, ale i tak na pokrycie długów jej męża trzeba było sprzedać wszystkie konie i krowy. W dwa lata później zaś Eickl sądownie udowodnił swoje prawo do „resztówki”. W 1914 r. państwo Eickl sprzedali zamek wraz z zabudowaniami. Ernestynie przyznano jedynie prawo do mieszkania w części domostwa, wyznaczono skromną rentę na utrzymanie. Zmarła 10 czerwca 1915 r. w wieku 74 lat. Zamek podzielono na mieszkania dla zarządcy z ramienia spółki – Paula Sauera – i pracowników kopalni „Dębieńsko”. Po II wojnie światowej całe dominium upaństwowiono jako mienie ponemieckie. Starano się też nadal prowadzić gospodarstwo rolne, choć bez większych sukcesów. W zamku znajdowały się mieszkania zarządcy oraz tych, których tu dokwaterowano. Ci ostatni starali się jak najszybciej wyprowadzić twierdząc, że tu straszy. **Czyżby więc Konrad Bartelt znowu dał o sobie znać?**

Z zamczkiem w Leszczynach oraz okolicą związanych jest wiele okruchów legend i opowieści. Należą do nich historie: o ślubie stulecia Ernestyny i Oscara, strachach i duchach pojawiających się w zamku po śmierci Bartelta, Meluzynie wyjącej w zamku, ogniu płonącym na wodzie parkowego stawu, czarnej karecie z czwórką czarnych koni czekającej pod zam-

kowym ogrodzeniem, epidemiach cholery, gruźlicy, tyfusu nawiedzających okolicę, licznych pożarach niszczących dobra Bartelta w Leszczynach.

W ramach konferencji Małgorzata Pyszny zaprezentowała szereg inspiracji do pracy z dziećmi w szkołach i przedszkolach w ramach edukacji regionalnej oraz zaprosiła do udziału w przygotowanych konkursach (literackim, fotograficznym, plastycznym) pod hasłem – **Poznaj zamek!**

Nauczyciele regionaliści są pedagogami bardzo kreatywnymi, wzajemnie się inspirują w pracy, uczą przywiązania do swej „Małej Ojczyzny”, wiedzą jak ważna w edukacji regionalnej jest współpraca z różnymi instytucjami: urzędem gminy, miasta, powiatu, bibliotekami, muzeami, stowarzyszeniami, domami kultury, twórcami ludowymi, fundacjami.

Poprzez edukację regionalną należy rozumieć celową działalność dydaktyczną i wychowawczą zmierzającą do kształtowania u dzieci przywiązania i umiłowania do swego regionu oraz stworzenia więzi emocjonalnych.

Trudno jednak mówić o edukacji regionalnej bez **utworów literackich, architektury, tradycji, języka i nade wszystko ludzi.**

Świetną okazję do poznawania dziedzictwa kulturowego regionu stanowią wycieczki piesze, rowerowe, rajdy, podchody – dziś organizowane indywidualnie lub wirtualnie. Miejmy nadzieję, że niedługo wyruszymy na szlak przygody, szlak „Zielonego Śląska” i na tym szlaku oprócz wielu perełek kultury, architektury, przyrody, znajdzie się też zameczek w Leszczynach. Literatura wskazuje wiele ciekawych i magicznych miejsc, niezwykłych dla bohaterów i czytelników. Do takich miejsc z pewnością zaliczyć można: Wyspę Księcia Edwarda („Ania z Zielonego Wzgórza”), miasto – Warszawę („Lalka”), dzielnicę – Jeżyce (seria książek „Jeżycjada”). Te niezwykle miejsca opisywane są z miłością i dbałością o szczegóły. Dobrze jest mieszkać w takim miejscu. Warto też wyszukiwać takie ciekawe miejsca, utwory, historie, w których to nasza miejscowość jest bohaterem.

Legendsy i opowieści regionalne – należą do dorobku kulturowego miasta czy regionu, są częścią jego

dziedzictwa. W tych opowieściach – jak w historii o ślubie stulecia Ernestyny przedstawione są losy bohaterów, znanych i pamiętanych przez naszych przodków, pojawiają się obiekty, budowle – jak nasz zameczek związane z kluczowymi dla społeczności przemianami.

Legendsy są jak pałeczki w sztafecie pokoleń, starsi przekazują je młodszym, opowiadając, dodają coś od siebie i zmieniając. Poza tym legendsy i opowieści regionalne wiążą emocjonalnie z „Małą Ojczyzną”, pomagają budować tożsamość dziecka, przyczyniają się do poznania specyfiki regionu, obyczajów, budowli, twórców natury, dostarczają wiedzy o życiu i wartościach, budzą dumę i satysfakcję z tego, co własne i bliskie.

Wynikiem ewolucji legendsy na przestrzeni wieków są współczesne twory zwane **legendami miejskimi (urban legends)** dotyczące teraźniejszości, mające często charakter plotki rozprzestrzenianej ustnie lub za pomocą mediów społecznościowych. Nazywane są te teksty „opowieściami narracyjnymi o przeszłości”. Legendsy są nadal obecne w podstawie programowej kształcenia ogólnego, są też popularne wśród młodszych czytelników, bowiem skrywają sekret i tajemnicę. Dzieci lubią czytać legendsy, które są: krótkie, ciekawe, kolorowe, napisane zrozumiałym językiem, z elementem humoru, w których pojawia się bohater dziecięcy.

Poprzez połączenie faktów historycznych, które uczą i elementów fantastycznych, które bawią, legendsy są idealnymi utworami dla dzieci.

Ważna i ciekawa jest dla dziecka **legenda miejska, bo związana jest z historią jego miasta i obiektów, które się w nim znajdują.**

Wokół legendsy nauczyciel może zbudować wiele aktywności, nawet w ramach edukacji zdalnej: wycieczkę krajoznawczą, podchody, quest, webquest, grę edukacyjną, grę planszową, grę miejską, kahoota, escape room, gamifikację, ćwiczenia teatralne, prezentacje, komiksy, inscenizację, rysunek, stworzenie własnej twórczej wersji opowieści.

Członkowie danej społeczności lokalnej stale kreują wersje wydarzeń dotyczących **swojego miejsca za-**

mieszkania. **Nowe legendy – neolegandy** – świadczą o zainteresowaniu regionem, potrzebie reinterpretacji historii, konieczności promocji miejsca.

W czasach globalizacji miejsce zamieszkania **stanowić ma azyl, dlatego często jest mityzowane w celu podkreślenia jego wartości i stabilności.**

Istotne jest **tworzenie neolegend** przez dzieci w formach artystycznych i narracyjnych (prace plastyczne, inscenizacje, recytacje, opowiadania twórcze), skłania to uczniów do uważnej obserwacji regionu, zapoznawania się z różnymi tekstami kultury, wspomaga kreatywność i co ważne – daje dziecku poczucie przynależności do danego miejsca.

Prawdziwe zamki mają swe tajemnice, romantyczne opowieści i duchy, czemu nie miałyby ich mieć zameczek w Leszczynach? To doda mu uroku.

Mirela Szymczak

Bibliografia

Kloch B.: *Zarys dziejów Leszczyn.*

Ostroch A.J.: *Śląsk romantyczny.*

Zieleźna W.: *Leszczyny.*

<https://www.poznajhistorie.pl/monument/czl-zamek>

Hanna Piorecka-Nowak

– rzecznik prasowa Urzędu Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny

Małgorzata Pyszny

– nauczycielka języka polskiego w Szkole Podstawowej nr 5 w Czerwionce-Leszczynach, nauczyciel-konsultant w RODN i IP „WOM” w Rybniku

Anna Gudzik

– nauczycielka języka polskiego i historii w Szkole Podstawowej nr 5 w Czerwionce-Leszczynach, autorka szeregu publikacji i książek o charakterze regionalnym

ANALIZA WYNIKÓW EGZAMINÓW Wykorzystanie

Celem każdego egzaminu jest weryfikacja i określenie poziomu nabytej wiedzy oraz umiejętności jej stosowania przez uczniów. Rolą nauczyciela jest przygotowanie uczniów do dalszego kształcenia i funkcjonowania na rynku pracy z uwzględnieniem planowania i ewaluowania procesu dydaktyczno-wychowawczego. Dzięki temu nauczyciel rozwija swój warsztat pracy i podnosi jakość kształcenia. Analiza wyników egzaminów zewnętrznych stała się już stałym elementem pracy każdej szkoły. Niniejszy artykuł identyfikuje konieczne kierunki wzmocnienia działań przygotowujących uczniów do egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego. Analiza prowadzona jest na bazie ogólnopolskich wyników tych egzaminów w 2020 r.

Egzamin ósmoklasisty

Język polski

Uczniowie mieli trudności z wyciąganiem wniosków wynikających z przesłanek zawartych w tekście, wyszukiwaniem w tekście potrzebnych informacji oraz z dokonaniem charakterystyki i oceny bohaterów. Problematyczne okazało się również wskazanie funkcji formantów w wyrazach pochodnych, czyli ćwiczenia z zakresu słowotwórstwa. Także zadania sprawdzające wiedzę z zakresu składni były trudne dla zdających, szczególnie rozpoznawanie funkcji składniowych wyrazów użytych w wypowiedzeniach. Wyniki mogą świadczyć o niskim poziomie znajomości zagadnień z zakresu gramatyki języka polskiego wśród zdających.

Uczniowie mieli trudności z uporządkowaniem informacji według podanego kryterium, a szczególnie trudne okazało się zadanie wymagające kojarzenia faktów i dostrzegania związków przyczynowo-skutkowych. Zaledwie 23% zdających wykonało to polecenie poprawnie.

Podczas testu uczniowie mieli wykazać się umiejętnościami formułowania tezy oraz argumentów, charakteryzowania i oceniania bohaterów literackich oraz jednocześnie znajomością treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. Wymaganiom stawianym w tym zadaniu sprostało 26% zdających. Można zauważyć, że ósmoklasiści nie poradzili sobie z zachowaniem poprawności językowej, w tym z ortografią. Na obniżenie punktacji wpływ miały błędy wynikające z nieznamomości treści i problematyki lektur – stosunkowo częstym uchybieniem było streszczanie utworu w miejsce dokonania jego podsumowania i interpretacji.

Dla tegorocznych ósmoklasistów trudne było także (podobnie jak w roku ubiegłym) rozpoznawanie i tworzenie imiesłowów. Z informacji zawartych w haśle słownikowym, przytoczonym ze słownika języka polskiego, nie potrafiło skorzystać ok. 30% uczniów. Przystępującym do egzaminu ósmoklasisty najwięcej problemów przysporzyło poprawne zastosowanie reguł ortograficznych i zasad interpunkcyjnych, a także umiejętność posługiwania się poprawną polszczyzną.

Podczas pracy z uczniami wskazane jest:

- doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem na bazie wybranych fragmentów tekstów literackich,
- rozwijanie umiejętności rozumienia utworów literackich poprzez wprowadzanie ćwiczeń polegających np. na układaniu planu wydarzeń do wybranego fragmentu tekstu literackiego,
- kształtowanie umiejętności argumentowania,
- doskonalenie umiejętności językowych w taki sposób, aby uczniowie mieli możliwość posługiwania się szerokim zakresem środków językowych,
- wypracowywanie u uczniów nawyku zwracania szczególnej uwagi na ortografię i interpunkcję.

Matematyka

Zdający egzamin ósmoklasisty mieli największe trudności w wykonaniu zadań związanych z obliczaniem pierwiastka z iloczynu i ilorazu dwóch liczb oraz mnożeniem i dzieleniem pierwiastków tego samego stopnia. Nie potrafili zastosować wzorów na pole trójkąta, prostokąta, kwadratu, równoległoboku, rombu, trapezu ani wykonać prostych obliczeń geometrycznych z wykorzystaniem sumy kątów wewnętrznych trójkąta i własności trójkątów równoramiennych. Uczniowie nie umieli zastosować twierdzenia Pitagorasa i obliczyć pola powierzchni ostrosłupów prawidłowych i takich, które nie są prawidłowe.

Można stwierdzić, że zadania związane z arytmetyką, jeżeli osadzone są w kontekście praktycznym, okazały się dla uczniów łatwiejsze niż zadania dotyczące zagadnień z geometrii.

Podczas pracy z uczniami wskazane jest:

- ćwiczenie umiejętności uważnego czytania treści zadań i poleceń, zarówno w zadaniach zamkniętych jak i otwartych oraz dokonywania szczegółowej ich analizy,
- zachęcanie uczniów do wykonywania pomocniczych rysunków, schematów oraz zapisywania danych i niewiadomych, nie tylko w zadaniach otwartych lub dotyczących zagadnień z geometrii,
- ćwiczenie sprawności matematycznych niezbędnych do rozwiązywania zadań ze zwróceniem szczególnej uwagi na sprawność rachunkową,
- zachęcanie uczniów do szacowania wyników, szczególnie w zadaniach osadzonych w kontekście praktycznym oraz zwracanie uwagi na realność podanych szacunkowych wyników,
- kształcenie umiejętności szacowania wyników wyrażeń arytmetycznych, które zawierają ułamki, potęgi i pierwiastki,
- rozwiązywanie, w miarę możliwości, większej liczby zadań, w których problem jest zdefiniowany w nietypowy sposób,
- kształcenie umiejętności rozwiązywania zadań wymagających uzasadnienia postawionej tezy z wykorzystaniem ogólnych zależności i własności obiektów matematycznych,

- ćwiczenie umiejętności budowania modelu matematycznego dla danego kontekstu, w szczególności na przykładach zadań, które można rozwiązać różnymi sposobami,
- rozwiązywanie zadań, wymagających łączenia umiejętności z różnych działów matematyki.

Język angielski

Zdający najlepiej poradzili sobie z zadaniami sprawdzającymi rozumienie tekstów pisanych. Trudności pojawiły się przy rozwiązywaniu zadań sprawdzających znajomość funkcji językowych, rozumienie ze słuchu oraz tworzenie wypowiedzi pisemnej.

Więcej trudności przysporzyło uczniom rozwiązanie zadania sprawdzającego umiejętność określania głównej myśli wypowiedzi, a najbardziej skomplikowane było zadanie, które sprawdzało umiejętność określania intencji nadawcy wypowiedzi.

Najtrudniejsze okazały się zadania sprawdzające znajomość środków językowych oraz ich funkcji tekście. Zadania otwarte stanowią dla ósmoklasistów większe wyzwanie niż zadania zamknięte – jest to typowe dla uczących się języka obcego, gdyż wskazanie poprawnej odpowiedzi jest łatwiejsze od jej samodzielnego sformułowania.

Błędy językowe oraz błędy zapisu, popełniane przez zdających, często zakłócają przekaz informacji, powodując niejasność lub dwuznaczność wypowiedzi pisemnych oraz udzielanych odpowiedzi w pozostałych zadaniach otwartych.

Podczas pracy z uczniami wskazane jest:

- wprowadzanie nowego słownictwa z jego zastosowaniem w kontekście (uczniowie przyswajają całe frazy i wyrażenia),
- rozwiązywanie zadań z lukami z podkreśleniem znaczenia „otoczenia” luki, czyli informacji znajdujących się przed i po luce,
- wzmacnianie znajomości słownictwa i struktur gramatycznych oraz umiejętne ich stosowanie,
- zwracanie uwagi na poprawność językową oraz ćwiczenie poprawnego użycia i zapisu struktur leksykalno-gramatycznych.

Egzamin maturalny

Język polski

Na egzaminie z języka polskiego trudne dla zdających okazało się rozpoznawanie zastosowanych środków językowych i ich funkcji w tekście oraz odczytywanie sensu całego tekstu.

Szczególnej uwagi wymaga kwestia dotycząca umiejętności posługiwania się poprawnym językiem w wypowiedziach pisemnych na poziomie rozszerzonym. Dokonana w tym zakresie analiza wykazuje, że zdający opanowali umiejętność posługiwania się poprawnym językiem w stopniu niezadowalającym. Maturzyści nadal nie radzą sobie z zadaniem redagowania streszczenia tekstu nieliterackiego. Trudnością jest odczytanie tekstu i wydobywanie z niego kluczowych kwestii, umożliwiających zwięzłe przedstawienie treści i problematyki materiału źródłowego. Sporym kłopotem jest nie tylko syntetyzujące wydobywanie treści głównych z tekstu nieliterackiego, ale także sformułowanie myśli językiem jasnym i zrozumiałym dla odbiorcy, zwięzłym oraz poprawnym stylistycznie. Zaleca się zintensyfikowanie ćwiczeń polegających na doskonaleniu umiejętności streszczania tekstów nieliterackich o określonej objętości. Wypowiedzi maturzystów wykazują braki w zakresie poprawności językowej, ortograficznej oraz interpunkcyjnej. Zdający popełniają liczne błędy językowe i w zapisie wyrazów, które znacząco obniżają ocenę pracy. Maturzyści mają problem z budowaniem zdań poprawnych leksykalnie, składniowo i stylistycznie. W procesie edukacji polonistycznej zaleca się:

- wypracowywanie umiejętności poprawnego wyrażania się w formie pisemnej,
- kształtowanie jasności i klarowności wypowiedzi,
- zwiększenie liczby ćwiczeń mających na celu rozwijanie kompetencji językowych i świadomości językowej uczniów,
- doskonalenie umiejętności komunikatywnego wypowiadania się, przedstawiania własnego stanowiska i jego uzasadniania.

Matematyka

Maturzyści mieli trudności z zadaniami z zakresu geometrii, zarówno w przypadku geometrii płaszczyzny (planimetrii) – w szczególności geometrii

na płaszczyźnie kartezjańskiej jak i geometrii przestrzennej (stereometrii). Dotyczy to głównie zadań, w których należało użyć lub stworzyć strategię rozwiązania, łącząc w spójną, logicznie uporządkowaną całość, wykorzystując kilka pojedynczych umiejętności. Uczniowie nie opanowali umiejętności czytania treści zadania ze zrozumieniem i poprawnej jej interpretacji, przez co mieli problem ze stworzeniem całościowej koncepcji rozwiązania. Najwięcej trudności na egzaminie z matematyki sprawiają maturzystom zadania wymagające uzasadnienia prawdziwości tezy oraz wykonywanie obliczeń rachunkowych. Uczniowie popełniają także błędy już na etapie przepisywania z treści zadania. Maturzyści często nie potrafią właściwie zinterpretować uzyskanych wyników, a tym samym ujawniają brak zrozumienia pojęć i nieznaną własność obiektów matematycznych, nie rozumieją tekstu matematycznego.

W trakcie procesu kształcenia należy:

- doskonalić u uczniów nawyk precyzyjnego ustaleniu istoty rozwiązywanego problemu i rozumienia opisanej sytuacji,
- ćwiczyć z uczniami zmianę sformułowania treści matematycznej na opis tego samego zagadnienia w innym ujęciu albo rozwiązywanie zadań, w których pozornie drobna zmiana w treści wymaga zastosowania rozumowania istotnie odmiennego,
- pokazywać i wyjaśniać alternatywne ujęcia zagadnień, które umożliwiają poprawne i szybkie rozwiązanie problemu oraz ćwiczyć z uczniami rozwiązywanie zadań różnymi sposobami, pokazując tym samym różnorodność strategii rozwiązywania problemów matematycznych,
- kształtować umiejętność uogólniania i określania zmienności własności obiektów matematycznych w zależności od przyjmowania różnych wartości liczbowych,
- zwracać uwagę na staranne i sprawne wykonywanie przekształceń i obliczeń rachunkowych,
- kształtować nawyk weryfikacji poprawności otrzymanego wyniku, a w przypadku wyników niezgodnych z treścią zadania – wyjaśniania sprzeczności,
- w nauczaniu geometrii zwrócić szczególną uwagę na poprawną interpretację treści zadań i wpro-

wadzenie do rozważań właściwych figur geometrycznych oraz ich elementów,

- zwiększyć liczbę różnorodnych przykładów, co pozwoli na pogłębioną analizę i zrozumienie istoty problemu, zwłaszcza w realizacji najbardziej kluczowych etapów rozwiązania, tj. wyznaczania dziedziny funkcji i znajdowanie ekstremów funkcji.

Język angielski

Maturzyści często udzielali odpowiedzi na podstawie pojedynczych słów powtarzających się w tekście słuchanym lub czytanim i zadaniu, a za mało uwagi zwracali na kontekst, w jakim te wyrazy występują. Wyzwaniem dla zdających było określenie kontekstu sytuacyjnego w części sprawdzającej rozumienie ze słuchu oraz określenie intencji autora tekstu w części sprawdzającej rozumienie tekstów pisanych.

Zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym, najtrudniejsze okazały się zadania, które sprawdzały znajomość środków językowych. Redagując wypowiedź pisemną na poziomie podstawowym, wielu zdających pomijało informacje, istotne dla realizacji danego podpunktu polecenia. Jedną z usterek najczęściej zaobserwowanych w wypowiedziach pisemnych na poziomie rozszerzonym był brak tytułu i zakończenia pracy w artykule.

W przygotowaniu uczniów do egzaminu warto zwrócić uwagę na:

- omawianie z uczniami kryteriów oceniania wypowiedzi pisemnej,
- opanowanie czasowników, które są wykorzystywane w tego typu zadaniach, np. warn, invite, advise, oraz wyrażen i zwrotów, które realizują daną funkcję językową,
- zachęcanie uczniów do wnikliwej analizy powiązań między tekstem a zadaniem,
- realizację wszystkich istotnych elementów podpunktu polecenia,
- upewnienie się przez zdającego po wybraniu poprawnej odpowiedzi, że żaden jej element nie jest sprzeczny z tekstem,
- powtarzanie i utrwalanie struktur gramatycznych.

Opracowanie na podstawie materiałów CKE.

Mirela Szymczak

– nauczyciel-konsultant RODN i IP „WOM” w Rybniku

Józef Michałek

O GÓRALACH ŚLĄSKICH SŁÓW KILKA

Piekne sóm te nasi grónie, co je Beskidym Ślónskim nazywajóm. Nie za wyskoki, pocziwe, zielóne, pieknymi smerekami, bukami i jaworami porośnióne. Ukryte kiejsi łod luckigo łoka, nieznanne panoćkóm. Łodgrodzóne łod polskij łojcowizny przez 600 roków, nie pozbyły sie ludzi, co po naszymu rzóndzili gwaróm, jako i za Jana Kochanowskiego i Mikołaja Reja kiejsi w Polsce była.

Górale Śląscy to grupa etnograficzna będącą częścią Górali Polskich, którzy zajmują obszar górski na pograniczu polsko-słowackim od obszaru Zaolzia, czyli Śląska Cieszyńskiego, leżącego w tej części na terytorium Czech, do Popradu w okolicach Piwnicznej, gdzie swoje siedlisko mają Górale Czarni – najbardziej na wschód położona część góral szczyzny polskiej. Dalej na wschód to historyczne siedziby Górali ruskich (prawosławnych). Na Śląsku Cieszyńskim, po polskiej stronie, obszar góral szczyzny to Brenna, Wisła, Istebna, Jaworzynka, Koniaków i w części górskiej Ustroń, oraz kilka miejscowości po stronie czeskiej, m.in. Mosty, Piosek, Łomna, Koszarzyska. Są to obszary położone nad rzeką Olzą i Wisłą w ich częściach źródłiskowych i dopływów tych rzek.

Głównymi szczytami góral szczytami na tym terenie są: Kotarż, Magura, Barania Góra, Kiczory, Stożek, Czantoria.

W zamierzchłych czasach tereny te pokryte były Puszcza Karpacką, największą i najbardziej niedostępna puszcza Europy. Rosły tu w pierwszej kolejności buki, jodły, jawory i świerki. Występowały żubry, niedźwiedzie, rysie, wilki, jelenie. Puszcza stanowiła w jej zachodnim skraju nieprzebyty obszar graniczny pomiędzy Polską, Śląskiem i Węgrami (Dzisiejsza Ukraina Zakarpacka i Słowacja):

Pyrsi ludzie, co sie tu dostali, to jako wszyndzi po gróniach karpackich – ci, co panóm nie chcieli karku nisko zgibać. Woleli na ponywierkym z majóntku uciyc i do gróni się schować. Drudzy to łowciorze w koziuchach do samej zymie, ze stadami łowiec, Wałachami nazywani. Ci mieli recht. Grónie nasi sie łowcóm patrzyły, tóż ich karczować zaciyni, cierchlic i wypolać. Mieli ze se bóm kozy, tóż une pram krzoki wyjodały, coby za nimi i łowce szły przez kopieczki. Były to stare roki patnostego wieku. Tak sie poruszyni w gróniach zrobiło, pyrsi pasiónki a na nich w kolybach ludzie przez lato sie dyrzieli, coby, jak pyrsi chłody zimowe przychodziły uciekać z łowcami na doły i tam zimować. Přišli tu łod wychodu, z rusińskim narzeczym i stary zwyczaj pilnowali od niepamiyntnych czasów: jus valachicum. Při niyśli też ze se bóm stare słowa, co ich do dziska dali na pojyńci dlo gór, uboczy, pasiónków. Taki jak magura, kiciora, pietra, beskid, grapa, wyrch, kikula, a insi jako się łowcóm patrzy: kornuta, siuta, bekesza. Też jeście tych ze sałasza jak: watra, klog, ryncka, gielata, putnia, strunga ci corek. Powiadali, zie ci łowczorze, wałasi byli aż

zza Dunaju z gróni bałkańskich. Przyšli tu, tóż ich notowali w wałaskich urbarzach uś w szesnastym wieku i kozali podatki płacić ze zwyczajem na śwyntego ich patrona łod wiosynnej grzmióńcki: Jurzigo, co potym jak się uś z nieba rozłoło tak zie sie pieknie zielynić zacyno, statko bydelka wyganiało sie na pasiyni. A drugi zaś utraty ponosili na Michoła, śwyntego łod rozsadu owiec, jak uś końcili mlyko dojić.

Początek osadnictwa w górach i tworzenie się etosu góralskiego Górali Śląskich przypada na wiek XVI. Spotkały się tu dwa nurty osadnicze: żywiół rolniczy, który stanowili chłopci zbiegli z majątków ziemskich Górnego i Cieszyńskiego Śląska oraz żywiół pasterski, określany często jako wałaski, będący mieszaniną ludności pochodzenia bałkańskiego, ruskiego i słowackiego. Ludność ta dominowała i przewodziła w początkowym okresie zasiedlania obszarów górskich, dysponując umiejętnościami koniecznymi do życia w trudnych i niedostępnym terenie, w izolacji od osad ludzkich i gdzie podstawą pożywienia stanowiły produkty gospodarki pasterskiej: nabiał i mięso. Wołosi, bo tak nazywa się lud pasterski przybywający od czasów XIV w. na obszary górskie Rzeczypospolitej, dokonał tu znaczącego przeobrażenia społeczno-gospodarczego, doprowadzając do zagospodarowania Karpat i zakładania w nich stałych osad. Byli oni źródłem kultury pasterskiej, która stanowiła podwaliny tak dzisiaj popularnej i bogatej góralskiej kultury. Na Śląsku Cieszyńskim śladem po ich działalności są piękne pastwiska

szczytowe zwane potocznie halami w Brennej (Hala Jaworowa, Bukowa, Cisowa, Błatnia, Gronik, Malinka, stary Groń) Wiśle (Cienków Postrzedni, Cienków Wyszni, Soszów, Stozek) czy w Ustroniu (Mała Czantoria, Bakule, Stokłosica, Równica, Orłowa) oraz Jaworzynka, Istebna i Koniaków, które w przeszłości, zanim stały się miejscowościami, stanowiły obszar wypasowy z dominującym w krajobrazie sałaszem Rdzawka funkcjonującym w miejscu dzisiejszego Koniakowa. „Opis powinności wałaskich”, czyli Urbarz Księstwa Cieszyńskiego z 1647 r. skrupulatnie odnotowywał spis wałachów – pasterzy wraz z określeniem wielkości podatkowych wyznaczonych im na dzień pasterskich patronów: św. Jerzego i św. Michała. W Koniakowie w dalszym ciągu kultywuje się tradycje pasterskie Wołochów, których najbardziej charakterystycznym przejawem jest „mieszanie owiec” (mieszanie łowiec) rozpoczynające sezon letniego wypasu.

Tak teś tu w gróniach ludzie sie pomiysiali, i ci z dołów i z wyrchów. Pastyrze i zagrodnicy. Wałasi i dolinianie. Ci, co woleli przy chałpie zym doziyrac i ci, co sie im patrzyło za łowcami chodzić.

Tu sie w nasich gróniach, po pyrsich dziedzinach zwyczaj stary rozwijoł, łodziyni z wełny, sproste, na każdy dziyń i taki na parady. Tu sie muzyka gróniowo patrzyła. Trómby sałaszone na trwo-gym, rogi, co wilki straszły, aji piściołki, fujary, gajdy i hósle, co dowaly pociechym ludzióm w ich cinyńskij utropie. I tak to ludkowie w tych gróniach siedzieli, roz lepij, roz gorzij, ale ich wiesieliła

poćciwość i starzani przy łowcach. Tak było za łostatnich Piastów, co ziymi tej pilnowali. Jak sie minyli, tós dostali sie wsiecy pod Habsburga. Un ludzióm nie rozumioł. Bardzij sie starzoł ma-jóntki swoje bogacić choćby i na luckij krzywdzie. Tak zacióm ludzi z gróni przeganiać, smereki sadzić a nałostatek sałasie im pozbiyroł, kolyby spolił, baciów do hareštu zebroł. Tak sie krzywda łowciorzóm niepoliczóno stała, co i do dziska sie ło tym pamynce. Tak pisoł ujec Antóni Kretek z Mikowej Łónki: Lecz, gdy Habsburgowie sałasze zabrali, to zamiast piosenek, górale płakali... Jednakós musieli se górale jakosi dali radzić. Wyrobiali pole, karciovali, zbiyrali kamiynie na kupy, co ich kopiynćcami nazywali. Sadzili ziy-mnioki, sioli łowies a krzycym. I tak tyrcieli. Styl się wzinya nasio tradycja starucno. Łod samych łowciorskich pocióntków i chodzinyo z łowcami po gróniach, bo teś zie ziodyn granicami nie przejmowoł. Ludzie tu byli swobodni, silni i swojego sie dyrzieli.

Wypas szałśniczy owiec oparty jest na wypasie wspólnotowym. Gazdowie oddają swoje owce pod nadzór wybranego baczy. To on zarządza całym gospodarstwem pasterskim, wyrabia sery i rozlicza się z właścicielami owiec oraz ziemi, na której są wypasane. W ten sposób kształtowała się wspólnota pasterska. Kres szałśnictwu na Ziemi Cieszyńskiej przyniosła cesarska ustawa lasowa z 1756 r. nakazująca zalesienie części pastwisk a następnie rozporządzenie Habsburgów likwidujące serwituty leśne. Tym sposobem szałśnictwo w zdecydowanej części zostało zlikwidowane.

Nastąpił okres ubożenia górali, emigracji zarobkowej, a w miejsce pastwisk pojawiły się stopniowo pola uprawne.

Cało Ciesińsko Ziył była jedno, ale sie tak porobiło, co na wojnym zaciyni rukować, pachólków zabiyrac. Ale i teś, rzecz szła, co Polska sie łodro-dzi i krzywdy góralóm naprawi. Jako w „Ciornej chmurze nad Baranióm” pisoł Francek Legierski „Bulka”, zie wolno Polska bedzie, bioły oreł ciornymu poradzi. Tek też smiało młodzi i do legijónów sie zacióngali, jako i śp. Jano Łysek z Jaworzynki, co potym daleko na wschodzie ło Polskym sie bił i dam ziwot swój zakóncił.

Tak przisła ta wolno Polska, ale z utropóm, bo sie z Ciechami wadzila o nasi gróni. Tak teś ich podzielili i dopiero w 1920 roku Polska tu w gróniach nastala. Jednakó górale Jablónkowa sie pozbyli, co go mieli za swojóm dziedzinym nejwzocniyjsióm. Tak sie znad łOlzy ku Wiśle skryńcić trzabyło i tu nowóm cestym przez Kuba-lónkym rychtowac. Zaciyni też ku nół, Góralóm Ślónskim, bo taki nół miano dali, panoćkowie a letnicy przychodzić, na kwaterach spociwac, ło wiecach światowych wykłodać. Powiadali, zie to nasz awans społęcny, że my tu teraz i samego Prezydenta mogymy ugościć na Zadnim Gróniu. Tak tu nowy porzóndek nastoł, wsiecy nół sie dziwowali, do wielkij rodziny górali karpackich nas zapisali na Tydzinyń Gór do Wisel pytali. Tam sie brać karpacko na nowo poznowała, jedyn drugimu dziwoł. Tóz my tesz nie chcieli być po

zadku. Nasie koziuski, gunie, brucliki, pieknie wsiecko zwykłodali na siebie.

Strój Górali Śląskich posiada cechy charakterystyczne dla całej grupy górali karpaccich. Jest to przede wszystkim użycie wełny jako składnika dominującego w ubiorze męskim oraz płócienna koszula. Podstawowym elementem męskiego stroju jest luźna koszula szyta z lnianego płótna. Na większe święta góral ubierał koszulę z płótna zdobionego haftowanym prostokątnym znaczkiem oraz wyszyciem wzdłuż rozcięcia z przodu. Na koszulę wdziewał góral czarny lub czerwony bruclik z sukna z rzędem płaskich guzików metalowych, zdobiony strzępkami wełny zwanymi kućkami. W chłodne dni na bruclik zarzucano gunię szytą z brunatnego sukna waleńskiego. Koło szyi i po brzegach gunia była zdobiona kolorową lymką. Gdy przychodziła tęga beskidzka zima góral przywdziewał kożuch uszyty ze skóry owczej, jagnięcej, a czasami koźlej. Spodnie zwane wałaszczokami czy nogawicami szyte były z owczej wełny. Ściągano je pasem – garbaryjokiem z metalową sprzączką. Na nogi wdziewano kopyca wykończone kolorową nadstawką, a jako obuwie zakładano kyrpce z wieprzowej skóry przymocowane do nogi wełnianymi sznurami z dodatkiem koziej sierści – zwane notkóńciami. W zimie nakryciem głowy był kapelusz – strzechacz, a w zimie – baranica. Górale do obrony nosili siekierki z długim trzonem. Kobięcy strój góralski był prosty, swobodny, nie krępujący ruchów. Jako bieliznę noszono ciasnochę – rodzaj płóciennej halki. Na nią zakładano krótką koszulkę z bufiastymi rękawami zwaną kabotkiem.

Był on biały, zdobiony przy kołnierzyku i mankietach delikatnymi haftami w kolorze czerwonym, bordowym lub czarnym. Góralka zakładała dwie zapaski – tylną, fortuch i przednią – fortuszek. Fortuch był ręcznie plisowany, wykonany z barwionego na ciemno materiału. Fortuszek był najczęściej wykonany z niebieskiego płótna zdobionego techniką batikową w ornamenty roślinne, a u dołu i po bokach nierzadko wykończonego ozdobną „koroną”. Noszono także fortuszki w innych kolorach – zielone, bordowe, granatowe, malując jedwabne zapaski we wzory kwiatowe.

Dziewczęta góralskie włosy cesały na gładko, zaś warkocz związywały wstążką. Mężatki nosiły na głowie czepiec z naczółkiem wykonanym techniką szydełkową, teneryfową lub igiełkową. Na czepiec zakładano chustę wiążaną na kilka sposobów. Na nogi góralki wdziewały czerwone, układane w gęste fałdy, wełniane nogawiczki i kopytka. Obuwie stanowiły kyrpce przewiązane wstążką, zwykle w kolorze czerwonym. Odzież wierzchnią góralek beskidzkich stanowiły białe obrusy, kożuchy czy barankule.

Strój góralski zakładany jest po dziś dzień nie tylko przez członków zespołów regionalnych, ale wielu mieszkańców podczas ważnych uroczystości rodzinnych i kościelnych jak Boże Ciało, Pierwsza Komunia Święta, bierzmowanie, dożynki czy wesela.

Ciotka Iod Rychłego, ujec Jano Sikora, Michol Wawrzacz Kolumbus z Hucułami z Ciornejhory się witali. Paradnie sie dyrzieli, godnie w porzóndku masierowali przed Panami, coby było widać jaki

górol je hyrny, dumny ze swoich dziedzin i łojcowizny. Tak sie górale ze sebóm zapoznawali. Widzieli, że jednako w sukinywnych nogawicach chodzóm, i z kłobukami na głowach. Zie jednóm w gorsci dyrzióm sikierym; ci to łobuszek, ci ciu-paga lebo bartka. Zie ta góralsko kultura z jednego starego korzynio. Czy poloki ze ziwieckij stróny, górale z Milówki i Rajczy teś w ciewiónychn brucelikach, ci ci łod Skalitego, Ciornego i Kisuc – pram takóm rzecz majóm jako nasi. Bo tesz z łowcami swój ziwot spiyni, wełnym cichrali, przyndli, na krosnach tkali i do walchi nosili, coby sukno wyrobić. Ziwot z łowcami, sałasze, to była wspólnó łojcowizna. I una sie z gróni narodziła. Tam była piyrwej. Wsieckich górali macierz, tata: łowciorskigo, wałaskigo ziwota. Tak teś i te nasi chałpy postawióne na ubociach i wyrśckach. Mieli my, prowda nasi dziedziny, ale jescie wiyncej chałp po gróniach. Bo blizij było ku łowcóm i na sałasie. Drugi izby na lato.

Obszar góralszczyny śląskiej znany był z pięknej architektury drewnianej, której zabytki można wciąż tutaj jeszcze podziwiać. Tradycyjne chałupy drewniane budowane były „na zrąb”, a nakryte dachem dwuspadowym z gontów zwanych tu szyndziolami. Ściany tworzyły drewniane belki. Charakterystyczne szczyty chałup zakończone były przydaszkami. Spotykało się także w trójkącie szczytowym okapiki – kozubki. Chałupy góralskie bywały jednoizbowe, zaś bogatsi mieli dwuizbowe domostwa. Budowano je na kamiennej podmurówce. Belki stropowe to tak zwane tragarze, z których środkowy jest zwykle zdobiony rozetą, datą budowy domu, nieraz też nazwiskiem właściciela.

W dawnej chałupie główne miejsce zajmowała nolepa – piec. Domy nie miały kominów, a dym uchodził przez drzwi. Najwięcej starych domów zachowało się w Istebnej Dziedzinie pod Żłotym Groniem, gdzie osiedlali się pierwsi osadnicy. Dziś jedyną zachowaną kurną chatą jest Chata Kawuloka z 1863 roku, założona przez słynnego gajdosza, budowniczego instrumentów i gawędziarza Jana Kawuloka.

Piekne to były ty nasi drzewiane chałupy. Szykownie wystawiane, słósznie sporzóndzónne na kamiwnnych peckach, na sklepiónej piwniće z istym zdrzródłym. Były pryndziej kurlawe jako kolyby. Stawiane z grubych trómów, z dwómia izbami a w postrzodku siynióm. Jedna izba była ciorno. Ta z nolepóm, piecym, co w nij łogiynek cały cios się tlił. I tu sie teś cało rodzina zbiyrála do kupy przy kamiwnnym stole pod tragarzym z siumnie wyrzyowanóm gwiozdóm. Ło tych nasich chałupach a pieknyim zdobiyniu dużo pisali panoćkowie, choćby i Mieczysław Gładysz w swojij ksióńżce „Zobiyni drzewiane Górali Ślónskich”. Tós aji wiyncel pozdrzyjcie. A tak ło nasich chałupach pisali w gazecie: Izba stanowi centrum domu. Stoi w niej, wielki piec z nalepą, pod ścianami ławy, w kącie półka na garnki i miški, pochodzące najczęściej z Jabłonkowa. Stół drewniany, o skrzyżowanym i zdobionym nogach, posiadał płytę kamienną z piaskowca. Później

stoły otrzymały płytę drewnianą. W czwartym kącie izby stała łóżnica, czyli łóżko dla gospodarzy, dzieci spały na ławach, a starzykowie (dziadkowie) na piecu lub w komórce. Na ławie koło pieca stały żarna, na poleni pod powałą suszyło się drewno na opał. W izbie lub w sieni stała szafa, zwana olmaryją, w której przechowywano mleko, masło, ser i inne produkty. Dym z pieca szedł na izbę, trzymał się pod powałą i uchodził przez otwarte drzwi do sieni, a stamtąd przez otwór w powale na zewnątrz. W izbie toczyło się życie rodziny, a także gospodarcze. Tu cięto sieczkę na korbie, kobiety gręplowały i przedły wetnę. Światło dawała szczypy, czyli luczywo zatknięte w glinianym dziadku. Tak było pierwotnie. Z czasem zwiększył się zasób wyposażenia izby i zmienił styl życia jej mieszkańców. W izbie zamiast dawnych łóżnic pojawiły się łóżka typu miejskiego, wyrabiane przez miejscowych stolarzy, kredens w miejsce olmaryi, a szafy zastąpiły skrzynie na odzież. Zmienia się także funkcja pomieszczeń. Z dawnej izby powstaje kuchnia o typowym urządzeniu, natomiast świetlica przejmuje funkcje pokoju. Ewolucję przechodzi też system grzewczy. Rozpoczęto od ustawienia komina, który odprowadzał dym. Sprzyjało temu zarządzenie austriackie z 1895 r., nakazujące umieszczanie kominów w chałupach kurlawych. Zaczęto wówczas bielić ściany izby, co przedtem było niemożliwe z uwagi na ciągle powstający osad z dymu. Następnie jako wielka nowość pojawiły się piece z cegły – po 1905 r. Po I wojnie stały się one masowe, a później zaczęto stawiać piece kaflowe. W sieni umieszczano mniejsze narzędzia rolnicze, a w komórce naczynia pasterskie – putyrę na mleko, obońkę na żętycę oraz sądki (naczynia klepkowe na słoninę). Na strychu trzymano skrzynie ze zbożem i mąką, zwane zależnie od kształtu i sposobu wykonania sztrychem, kadłubem lub wachówką.

Stare chałupy to były nasie rodowe gniazda. Śkoda, że tak chónym się mijajóm, a už nic s nich niedługo nie bedzie. Ziól...

Ale jest jeszcze muzyka!

„Nigdy nie zaginie w Beskidach spiywani” – te słowa hymnu „Szumi Jawor” nie są tylko ładnym frazeosem. Góraliszczyna śląska słynie z żywego folkloru muzycznego kultywowanego tutaj ze szczególną pieczołowitością. Górale zachowali umiejętność budowy tradycyjnych instrumentów i gry na nich. Prężnie działają tutaj zespoły regionalne. Występują na całym świecie, uczestnicząc w festiwalach, przeglądach, nagraniach. Dzięki nim młodzi ludzie wciąż chętnie ubierają strój ojców, tańcząc na scenie tradycyjne tańce takie jak: „rejna”, „kołomajka”, „placki”, „kapitan”.

Podstawowym składem kapeli góralskiej są skrzypce i gajdy. Ten ostatni instrument należy do największych unikatów lokalnego folkloru, bez którego odbyć się nie mogła żadna zabawa na wsi. Zbudowany jest z piszczałki – gajdzicy, miecha z koziej skóry i długiej drewnianej rury. Tradycyjne gajdy tworzy po dziś dzień tylko nieliczni... Kolejną osobliwością instrumentarium beskidzkiego jest sałaska trombita, która dawniej służyła do sygnalizacji na halach.

Folklor w Beskidzie Śląskim nie jest domeną ludzi starszych. Nie brak zespołów i kapel dziecięcych czy młodzieżowych. Kolejne pokolenia kształcą się w muzycznym rzemiośle.

Józef Michałek

– autor tekstu i zdjęć, Związek Podhalan, prezes Oddziału Górali Śląskich w Istebnej

Lidia Zabłocka-Żytka

PANDEMIA JAKO SYTUACJA TRUDNA/KRYZYSOWA/TRAUMATYCZNA

Pandemia COVID-19 zaskoczyła na początku 2020 cały świat. Nadal w Polsce w sposób szczególny odczuwamy jej obecność, co przekłada się na wszelkie obszary funkcjonowania, w tym naukę dzieci i młodzieży oraz pracę np. pracowników oświaty. Oprócz istniejących wielu sytuacji, które wśród użytkowników systemu oświaty są trudne/kryzysowe/traumatyczne (przykłady omówione podczas wykładu) nakłada się jeszcze nadal nowa w swym wymiarze i skutkach sytuacja pandemii. Wymusza ona zmiany w sposobie nauczania, pracy uczniów m.in. konieczność nauki zdalnej/hybrydowej oraz organizacji pracy placówek oświatowych np. ograniczanie wielu działań czy rezygnacja z nich m.in. w związku z koniecznością przestrzegania reżimu sanitarnego. Wspólnoty szkolne, grupy terapeutyczne w poradniach psychologiczno-pedagogicznych nagle są zmuszone zmienić sposób funkcjonowania np. dzieci z różnych klas „nie powinny się mieszać” i zostawać w jednej klasie, na jednym piętrze. To, czego do tej pory były uczone dzieci i młodzież m.in. współpracy w grupach, dzielenia się przybiorami szkolnymi jest ograniczone m.in. ze względu na konieczność zachowania dystansu społecznego. W tej zaskakującej rzeczywistości ważne jest zatem poszukanie odpowiedzi na pytania:

1. Czy sytuacja pandemii spełnia kryteria sytuacji trudnej/kryzysowej/traumatycznej?
2. Jakie są możliwe i pożądane działania placówek doskonalenia zawodowego?

Tak, sytuacja pandemii może być traktowana jako sytuacja trudna/ kryzysowa, a czasami nawet może mieć charakter traumatyzujący.

Sposób przeżywania sytuacji pandemii, w jakiej się znaleźliśmy zależy od tego, jak bardzo dotyka nas

problem Covid-19 i jakie mamy zasoby, by radzić sobie ze wszystkim, z czym pandemia się wiąże m.in. ograniczeniami, koniecznością zmiany stylu uczenia się/ pracy na zdalną, przeżywaniem lęku związanego izolacją, z zagrożeniem chorobą oraz śmiercią i w końcu z żałobą związaną ze śmiercią bliskich. Zatem sytuacja pandemii, zakażenie koronawirusem i choroba COVID-19 może być różnie przeżywana zarówno przez dzieci i młodzież, jak i dorosłych.

Sytuacja trudna wiąże się z naturalnie występującą sytuacją stresową i tym samym silnym przeżywaniem nieprzyjemnych emocji np. strachu, poczucia bezradności (obszar emocjonalny). Konsekwencje sytuacji trudnej mogą być obserwowane także w sferze **poznawczej, behawioralnej, społecznej.** Wymaga **wyjścia z tzw. strefy komfortu, co wiąże się z wysiłkiem.**

Pandemia może być sytuacją trudną dla uczniów i nauczycieli, bo:

1. Wymaga zmiany organizacji funkcjonowania ośrodka edukacyjnego. Niezbędne jest wprowadzanie nowych reguł np. częsta dezynfekcja rąk, ograniczanie kontaktu i np. zabaw, prac grupowych do minimum.
2. Wymaga **zmiany sposobu nauczania i pracy np. na zdalny**, co może być trudne zarówno dla uczniów jak i nauczycieli. Wiele osób ma kłopot z pracą poprzez rekomendowaną platformę TEAMS nie tylko ze względu na brak sprzętu, umiejętności, ale swoisty lęk związany z kontaktem online, brakiem obycia i niepewnością związaną z tym np. jak osoba prezentuje się w kamerce, na ile jest słyszana i rozumiana.

Zdarza się, że dzieci i młodzież niechętnie korzystają z kamerek, trudno im pracować na nowej platformie, długa praca za pomocą komputera męczy je, utrudnia koncentrację.

3. Wymaga przygotowania nowych materiałów edukacyjnych przez nauczycieli, gdyż nie wszystkie wykorzystywane analogowo są możliwe do wprowadzenia w nauczaniu zdalnym.

Te przykładowe sytuacje mogą powodować dyskomfort i zagubienie, naturalne w sytuacjach trudnych. Wymagają dodatkowego wysiłku oraz czasu. Pośpiech, konieczność szybkiej zmiany sposobu nauczania może być przyczyną frustracji, która może utrudniać efektywną naukę uczniom oraz pracę nauczycielom. Problemy uczniów zależą od ich okresu rozwojowego. Dzieci najmłodsze potrzebują dużo aktywności fizycznej, ruchu, młodzież bardzo potrzebuje kontaktów z rówieśnikami. Wszystko to jest istotnie ograniczane w sytuacji pandemii, nauki zdalnej, czasami zupełnie uniemożliwiane. Jest to sytuacją trudną.

Sytuacja kryzysowa charakteryzuje się nowością, nagłym wystąpieniem (jest niespodziewana) oraz nieskutecznością dotychczas wykorzystywanych sposobów radzenia sobie.

Najczęściej pandemia jest dla uczniów i nauczycieli sytuacją kryzysową, gdyż:

1. Jest sytuacją NOWĄ, zupełnie nieznaną. Nigdy przedtem nie byliśmy świadkami i uczestnikami pandemii o takim zasięgu! A wszystko, co nowe w sposób naturalny budzi lęk.
2. Jest sytuacją niespodziewaną, aktualnie niekontrolowaną, nieznaną do końca w swoich skutkach. W Polsce nastąpiła w 2020 roku sytuacja zbliżona do tej, która wiosną doświadczyła wiele krajów zachodnich m.in. Francję, Włochy, Hiszpanię. Nadal nie wiadomo, jakie skutki biopsychospołeczne będzie miała aktualna pandemia na nasze przyszłe życie.
3. Dotąd wykorzystywane sposoby radzenia sobie często okazują się niewystarczające. Dla przykładu, ze względu na reżim sanitarny jesteśmy

jako społeczeństwo zmuszani do wielu nowych zachowań np. noszenia maseczek, co z jednej strony jest sytuacją nową, nieznaną, z drugiej – ma chronić nasze zdrowie. Wzmacniane i kultywowane do tej pory wspólne bycie i działanie aktualnie jest ograniczane. Niezbędna jest umiejętność nie tyle bycia razem, co umiejętność np. bycia w izolacji.

Istotne jest podkreślenie, że przy nowości, nagłości i konieczności zmian, jaką niesie pandemia zarówno uczniowie, jak i nauczyciele borykają się jednocześnie z dawnymi trudnościami czy kryzysami np. uczniowie z trudnościami w nauce, konfliktami z rówieśnikami, zaś nauczyciele np. z trudnościami komunikacyjnymi w gronie pedagogicznym czy z rodzicami. Podobnie, zarówno uczniowie, jak i pracownicy oświaty mają codzienne problemy osobiste, jak u dzieci – rozwód rodziców, przewlekła choroba somatyczna czy przemoc domowa, uzależnienia (niektóre z tych sytuacji podane były jako przykłady podczas wykładu). **Zatem pandemia jest dodatkowym obciążeniem i dla osób zmagających się z innymi trudnościami jest to najczęściej zbyt duże obciążenie, dlatego stanowi kryzys.**

Niezbędne w pomocy w sytuacji kryzysowej jest:

1. Określenie/nazwanie problem np. silny lęk przed zachorowaniem uniemożliwiają naukę/pracę.
2. Ocena bezpieczeństwa osób, których dotyczy sytuacja kryzysowa np. na ile osoba przeżywająca tak silny lęk jest w stanie bezpiecznie funkcjonować, zachowywać się racjonalnie.
3. Zapewnienie bezpieczeństwa i wsparcia.
4. Analiza różnych możliwości rozwiązania sytuacji (należy wybrać kilka realnych, ograniczonych w czasie i możliwych do realizacji).
5. Ułożenie planu pomocy.
6. Jasne przekazanie planu, wdrożenie i monitorowanie jego realizacji.

W sytuacji kryzysowej kluczowe jest:

1. Zapewnienie bezpieczeństwa;
2. Rzetelna informacja;
3. Udzielenie wsparcia (różnego rodzaju w zależności od potrzeb).

Aktualne doniesienia zarówno naukowe, jak i służb medycznych i wsparcia psychologicznego mówią o **rosnącym zjawisku przemocy w rodzinie wobec dzieci**. Zamknięcie szkół/przedszkoli i wszelkich placówek oświatowych bywa odcięciem dziecka/młodego człowieka od czasami jedyne bezpiecznego i gwarantującego wsparcie środowiska. Eskalacja przemocy w rodzinie wiąże się m.in. z napięciem związanym z izolacją podczas pandemii, frustracją związaną z utratą pracy/zmniejszeniem zarobków w związku z „lockdownem”, ciągłym przebywaniem domowników ze sobą, gdy wcześniej rodzina spędzała ze sobą znacznie mniej czasu razem. Istotnym czynnikiem jest także niepokój związany z niewiadomą, jaką jest koronawirus i powodowana przez niego choroba. Z jednej strony, jej skutki do końca nie są znane, z drugiej strony aktualnie jest dostęp do wielu sprzecznych informacji, które wprowadzają chaos informacyjny i podsycają niepokój. Warto podkreślić, że szkoła, przedszkole, placówka oświatowa może być źródłem rzetelnych informacji. Poza tym bardzo ważne jest jasne komunikowanie zmian np. nowych zasad panujących w placówce, wprowadzanych sposobów realizowania reżimu sanitarnego i zasad nauki zdalnej.

Im wcześniej, prościej i szeroko będą zmiany komunikowane, tym mniej niepokoju będą wprowadzać w odbiorcach!

Sytuacja traumatyczna wiąże się z ekspozycją na wyjątkowo zagrażający lub katastroficzny stresor zarówno krótko-, jak i długotrwały, który stanowi zagrożenie dla życia i zdrowia własnego bądź osób z otoczenia i wywołuje silne i trudne emocje: strach, cierpienie, bezradność, przerażenie.

Pandemia może stać się źródłem traumy, gdy:

1. W rodzinie ucznia lub pracownika oświaty dochodzi do przemocy (seksualnej, fizycznej, emocjonalnej) i nie ma możliwości pomocy z zewnątrz.
2. W rodzinie ucznia lub nauczyciela są osoby, które pracują w służbie zdrowia i są narażone na zakażenie.

3. W rodzinie ucznia lub nauczyciela występuje zachorowanie na COVID-19 z trudnym przebiegiem, konieczna jest hospitalizacja, która wiąże się często z kilkutygodniową izolacją i brakiem kontaktu z osobą chorą oraz silnym lękiem o jej zdrowie i życie.
4. Sam uczeń lub pracownik oświaty przechodzi COVID-19 z trudnym przebiegiem, koniecznością izolacji lub hospitalizacji.
5. W rodzinie ucznia lub pracownika oświaty jest osoba z tzw. grupy ryzyka.
6. Uczeń lub pracownik oświaty stracił bliską osobę w związku z zachorowaniem na COVID-19.

Podobnie, jak w sytuacji kryzysowej kluczowe jest zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i wsparcia m.in. poprzez informację oraz możliwość odreagowania silnych emocji poprzez np. płacz, krzyk. W sytuacji przemocy niezbędne jest oddzielenie oprawcy od ofiary. Bardzo trudna jest samotność, izolacja i bezsilność związana z niemożliwością towarzyszenia osobie chorej czy umierającej. Osoby w takiej sytuacji przeżywają bardzo silne poczucie winy, co może mieć znaczenie na ich zdrowie psychiczne. Niezbędne jest organizowanie wsparcia psychologicznego oraz szerokie informowanie o dostępnym wsparciu.

Mimo izolacji czy kwarantanny nadal możliwe jest wsparcie poprzez rozmowę telefoniczną czy online z użyciem kamerki na dostępnych ogólnie platformach komunikacyjnych.

Warto pamiętać, że osoby (zarówno dorośli, jak i dzieci), którzy tracą zdrowie lub kogoś bliskiego przechodzą przez etapy żałoby, które są procesem zmiennym, dynamicznym, stąd mogą prezentować różne zachowania.

Najczęściej występujące etapy żałoby to:

1. Szok – okres bardzo ważny, ochronny, podczas którego osoba doznająca straty niejako odcina się i nie przyjmuje żadnych wiadomości.
2. Faza zaprzeczania – etap niezgody na stratę i wątpliwości w jej realność.
3. Faza żalu – faza silnego smutku, która wiąże się z zauważeniem straty.

4. Faza dezorganizacji i rozpacz – etap bardzo silnie przeżywanego doznań żalu, cierpienia związanego ze stratą, które utrudnia funkcjonowanie.

5. Nadawanie znaczenia – poszukiwanie sensu życia, działania bez utraconej osoby.

Dzieci bardzo silnie przeżywają stratę bliskiej osoby. Nie jest prawdą, że małe dzieci „nie rozumieją”, jednak sposób przeżywania żałoby, radzenia sobie ze śmiercią bliskiej osoby zależy od etapu rozwojowego dziecka i możliwości poznawczych.

Istotny jest także wzorzec przeżywania straty obserwowany wśród najbliższych np. gotowość do rozmowy czy okazywania smutku.

Pracownicy oświaty mogą zauważyć niepokojące zachowania dziecka i wówczas organizować wsparcie. Niepokoić powinno u ucznia:

- Długotrwały smutek/reakcja depresyjna.
- Udaje, że nic się nie stało.
- Poczucie bezwartościowości, autokrytyka.
- Brak zainteresowań.
- Przemęczenie.
- Myśli, groźby, próby samobójcze.
- Agresja.
- Silne pobudzenie.
- Zachowania społeczne.
- Śmierć rodzica w wyniku samobójstwa.

Niezbędne jest wówczas zapewnienie wsparcia psychologicznego dziecku/młodemu człowiekowi.

Sytuacja pandemii wymaga od nas reakcji i zastosowania rozwiązań, które będą rodzajem wsparcia w poradzeniu sobie z zaistniałą sytuacją. Wszyscy uczymy się tej nowej sytuacji. Pewne jest, że należy pamiętać, że pandemia może być na tyle obciążająca, że może stać się źródłem kryzysu lub nawet traumy. Rolą placówek doskonalenia jest wspieranie specjalistów, nauczycieli w umiejętności szacowania potrzeb ich podopiecznych oraz efektywnego i właściwego reagowania na nie.

Mimo pandemii placówki oświatowe mają działać. Stacjonarnie lub zdalnie. Praca placówek oświatowych to gwarancja nie tylko edukacji czy wychowa-

nia, ale przede wszystkim poczucia bezpieczeństwa. Rutyna, plan dnia, jaki wprowadza przedszkole, szkoła, uczelnia to w sytuacji zmienności i niepewności pandemii czasami jedyna stałość. Tym bardziej potrzebna. Bardzo ważne jest sprawdzanie, jakie są np. potrzeby nauczycieli, by mogli tę stałość zapewnić nie tylko uczniom, ale i ich rodzicom, których zadaniem jest kontynuacja pracy.

Bardzo ważna jest troska o pracowników oświaty m.in. poprzez pytanie ich o ich zdanie, opinie, trudności i sukcesy. Warto te ostatnie na bieżąco doceniać.

Pandemia COVID-19 to nadal dla nas wszystkich nowa sytuacja. Istotne jest, by wymieniać się informacjami, poszukiwać nowych rozwiązań np. podczas szkoleń rady pedagogicznej. Oprócz przekazywanej wiedzy np. na wpływ choroby na funkcje poznawcze czy zachowanie dzieci, istotne jest kształtowanie umiejętności radzenia sobie z lękiem np. poprzez prowadzenie warsztatów relaksacyjnych.

W sytuacjach trudnych niezwykle ważne jest wsparcie i poczucie wspólnotowości. Świadomość obecności innych osób i możliwości współpracy jest bardzo cenna i warto ją propagować.

Oprócz monitoringu potrzeb bardzo kluczowe wydaje się włączanie pracowników oświaty w budowanie programów, szkoleń skierowanych do nich samych. Jest to gwarancją wypracowania najlepszych sposobów wspierania pracowników oświaty, bo tworzonych z ich udziałem. Ważne jest, by wraz z przejściem na system nauki/pracy zdalnej, przejść także na system wsparcia online. Jest to szansa na budowanie stałości i „normalności” w nowej i dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Zmiana trybu pracy ze zdalnej na stacjonarną to też zmiana i niesie za sobą pewne trudności. Bardzo istotne jest by na każdym poziomie organizacji oświaty rzetelnie i sprawnie komunikować zmiany oraz wspierać ich wdrożenie. Naturalny jest niepokój pojawiający się przy zmianach oraz konieczność bieżącego reagowania na pojawiające się trudności.

Fragmenty artykułu udostępnionego uczestnikom szkolenia organizowanego przez Ośrodek Rozwoju

Edukacji: „Rola placówek doskonalenia nauczycieli w przygotowywaniu szkół i poradni do właściwego reagowania w sytuacji trudnej, kryzysowej i traumatycznej”.

Dyrekcja RODN i IP „WOM” w Rybniku dziękuje autorce oraz Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie za udostępnienie artykułu i wyrażenie zgody na jego umieszczenie w naszym kwartalniku.

Bibliografia

- Babicki M., Mastalerz-Migas A. (2020): *Występowanie zaburzeń lękowych wśród Polaków w dobie pandemii COVID-19*. „Psychiatria Polska”. ONLINE FIRST Nr 188: 1–13 Published ahead of print 12 October 2020. www.psychiatriapolska.pl. ISSN 0033-2674 (PRINT), ISSN 2391-5854 (ONLINE) DOI: <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/126230>
- Czabała J.Cz. (2015): *Poradnictwo Psychologiczne*. W: J.Cz. Czabała, S. Kluczyńska (red.): *Poradnictwo psychologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo PWN, s. 16–45.

- Herbart M. (2005): *Żałoba w rodzinie*. Gdańsk: GWP.
- Heitzman J. (2020): *Wpływ pandemii COVID-19 na zdrowie psychiczne*. „Psychiatria Polska”, 54(2), s. 187–198. Dostępne: <https://doi.org/10.12740/PP/120373>.
- ICD-10. *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne*. (2002). Warszawa: Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne „Vesalius”.
- Sokołowska E., Zabłocka-Żytka L. (2013): *Psychologia rozwojowa dla klinicystów. Pomocne ćwiczenia i interwencje*. Warszawa: Fraszka edukacyjna.
- Sokołowska E., Zabłocka-Żytka L., Kluczyńska S., Wojda-Kornacka J. (2015): *Zdrowie psychiczne młodych dorosłych. Wybrane zagadnienia*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Zdrowie psychiczne w Unii Europejskiej* (2019). Dostępne: https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/175/plik/ot-674_zdrowie_psychiczne.pdf.

Lidia Zabłocka-Żytka

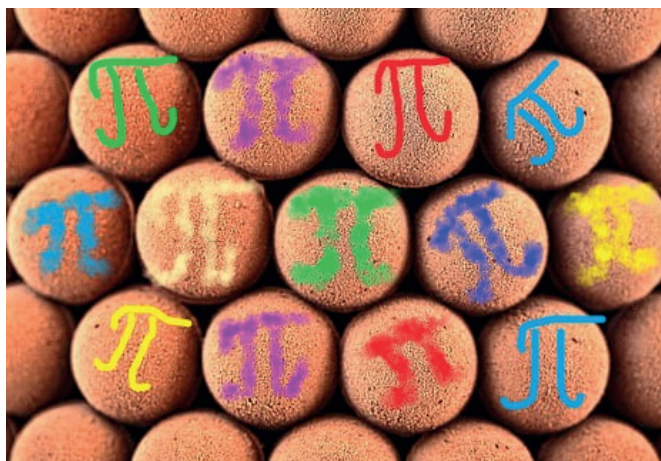
– dr, specjalista psycholog kliniczny,
psychoterapeuta

Ewa Majchrzak

XV MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ LICZBY π

Inspiracje

Co roku, 14 marca na całym świecie, obchodzimy święto Liczby π . Dlaczego w tym dniu?

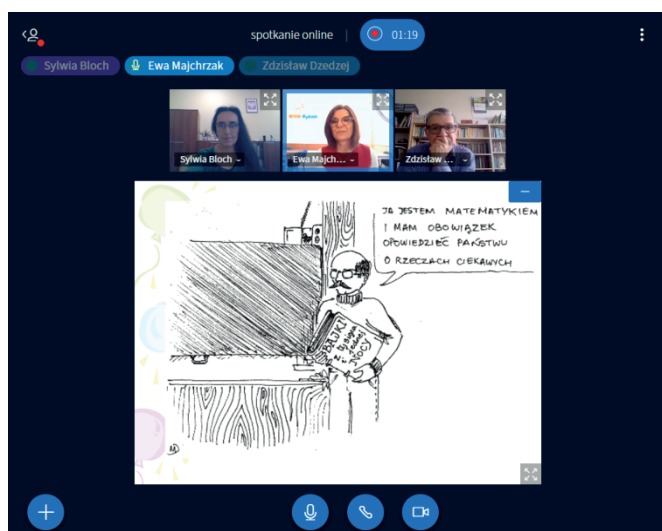
Jeśli tą datę zapiszemy 03.14 (miesiąc.dzień), to zobaczymy rozwinięcie dziesiętne liczby π . Również w tym dniu urodził się Albert Einstein, co stwarza podwójną okazję do świętowania, np. na wyższych uczelniach. Liczba π wspomniana była już w Biblii. Od wieków wielu uczonych próbowało wyznaczyć jej wartość. Jako pierwszy zrobił to Archimedes z Syrakuz. π nazywana jest również Ludolfiną na cześć Ludolpha van Ceulena, który jako pierwszy obliczył jej 35 miejsc po przecinku. William Shanks w XIX wieku obliczył pierwsze 707 cyfr Pi ręcznie, niestety popełnił błąd po 527 miejscu i tak naprawdę spędził ostatnie 10 lat swojego życia bezużytecznie.

W dobie komputerów wyznaczanie kolejnych cyfr jej rozwinięcia dziesiętnego nie stanowi już wielkiego problemu. W 2019 roku Emmie Haruka pracująca w Google obliczyła 31 415 926 535 897 miejsc po przecinku liczby Pi. Liczba π jest niewymierna i nie da się dokładnie wyznaczyć jej wartości. W krajach anglosaskich na jej święto piecze się okrągłe ciasteczka „Pi pie”, czyli ciastka Pi.

Dlaczego Liczba π jest taka niezwykła? Dlaczego fascynuje ludzi od wieków? Jak ją wyznaczyć? Dlaczego nazwano ją stałą Archimedesesa lub Ludolfiną? Jak zaciekać nią swoich uczniów? Jak zorganizować jej święto w szkole?

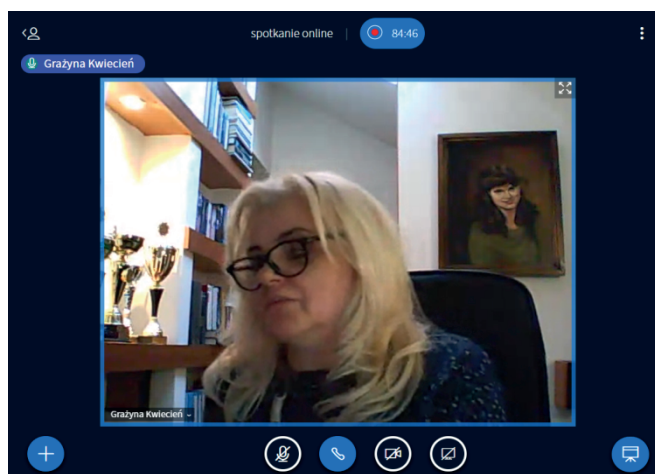
Na powyższe pytania próbowaliśmy znaleźć odpowiedzi podczas Webinarium, które odbyło się w naszej placówce (RODN i IP „WOM” w Rybniku) 2 marca 2021 r.

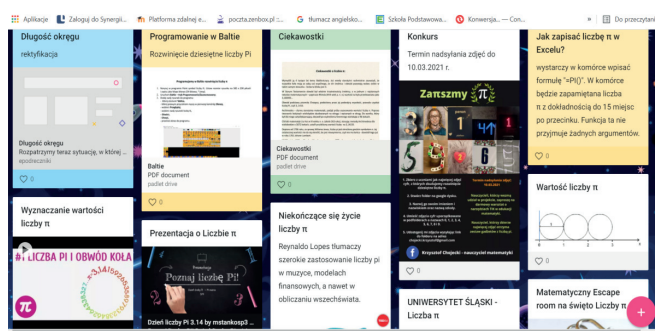
Webinarium rozpoczęło się wykładem „ π razy drzwi, czyli w pogoni za π ”, Pana dr. hab. Zdzisława Dzedzja z Politechniki Gdańskiej, który zagłębił nas w historii i pomógł zrozumieć fenomen Ludolfiny. Następnie głos oddaliśmy Pani Grażynie Kwiecień – nauczycielce ze Szkoły Podstawowej w Grzegorzowicach, która pokazała nam film, jak na lekcji w trzeciej klasie wyznaczała z uczniami wartość liczby π .

Był to przykład dobrej praktyki.

W ostatniej, trzeciej części naszego Webinarium, próbowaliśmy zainspirować nauczycieli do organizacji święta w swoich szkołach, do zabaw ze swoimi uczniami.

Naszym celem było zaproponowanie różnych aktywności związanych z liczbą π . W tym celu przygotowaliśmy padlet – wirtualną tablicę, na którym umieściliśmy różne materiały, propozycje udziału w konkursach, animacje, linki do ciekawych stron w sieci tematycznie związanych z liczbą π .

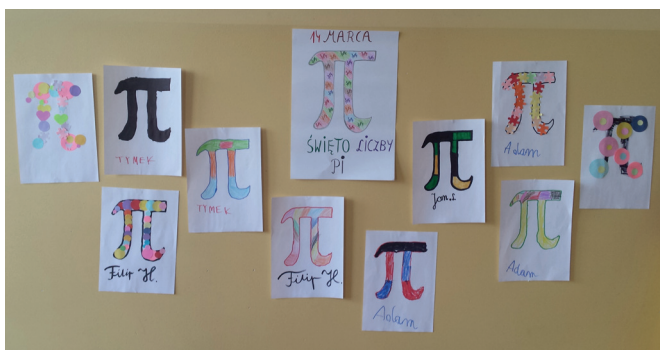
W tym dniu uczniowie klas I i II dowiedzieli się, skąd wzięła się ta tajemnicza liczba, dlaczego jest nazywana „Ludolfiną” bądź „Stalą Archimedesesa” i jak obliczyć jej przybliżoną wartość.

Każdy z uczniów mógł sam obliczyć wartość „swojej liczby Pi” przy użyciu okrągłych przedmiotów, różniących się od siebie wielkością. Zastosowana została metoda pomiaru z linijką oraz sznurkiem. Dzieci bardzo były zaskoczone, że pomimo różnych wielkości przedmiotów ich liczba Pi wynosiła zawsze 3. Uczniowie dowiedzieli się o różnych uczonych, którzy próbowali jak najdokładniej obliczyć wartość tej nieskończonej liczby.

Następną zabawą było wypisanie jak najwięcej słów z sylabą „pi” i głośne ich odczytanie. Nie zabrakło również zajęć plastycznych, na których uczniowie zaprojektowali swoją literkę Pi.

Powstała piękna galeria z okazji święta liczby Pi.

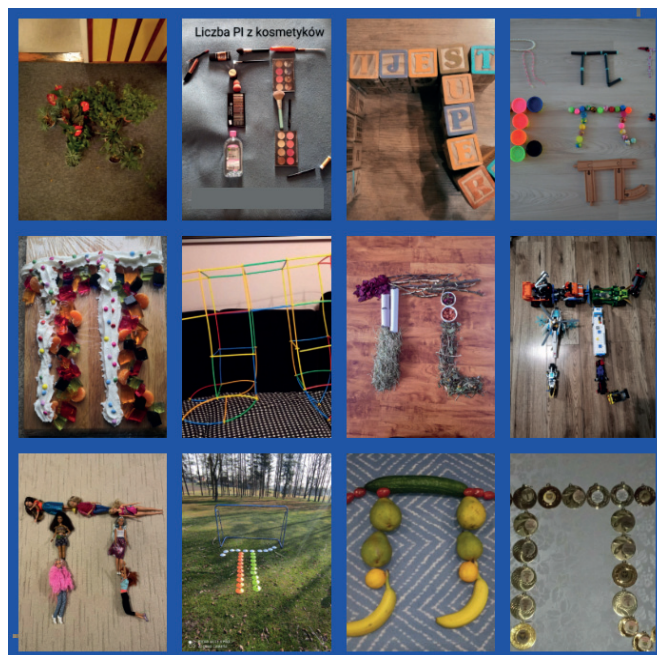

Zajęcia w świetlicy przeprowadziła (zainspirowana szkoleniem w RODN i IP „WOM” w Rybniku) **Marzena Mochnacz** – nauczyciel świetlicy.

Dzień Liczby Pi w Szkole Podstawowej nr 14 im. Ziemi Śląskiej w Jastrzębiu-Zdroju

Już po raz 7. w naszej szkole obchodziliśmy Dzień Liczby Pi. W tym roku z powodu nauczania zdalnego w części klas uroczystość miała trochę inny wymiar. Nie mogliśmy świętować na wspólnej akademii, ani podziwiać galerii przygotowanych prac. Tym razem część obchodów odbyła się w sposób zdalny, a prace oglądaliśmy w wirtualnej galerii.

Na dwa tygodnie przed obchodami Dnia Liczby Pi (w naszej szkole 15 marca 2021 r.) ogłoszone zostały 2 konkursy. Pierwszy pt.: „Ułóż Pi” polegał na ułożeniu liczby π z przedmiotów codziennego użytku, wykonaniu fotografii i przesłaniu jej na adres mailowy. Konkurs spotkał się z dużym zainteresowaniem wśród uczniów – zostało przesłanych ponad 40 prac. Oto niektóre z nich:

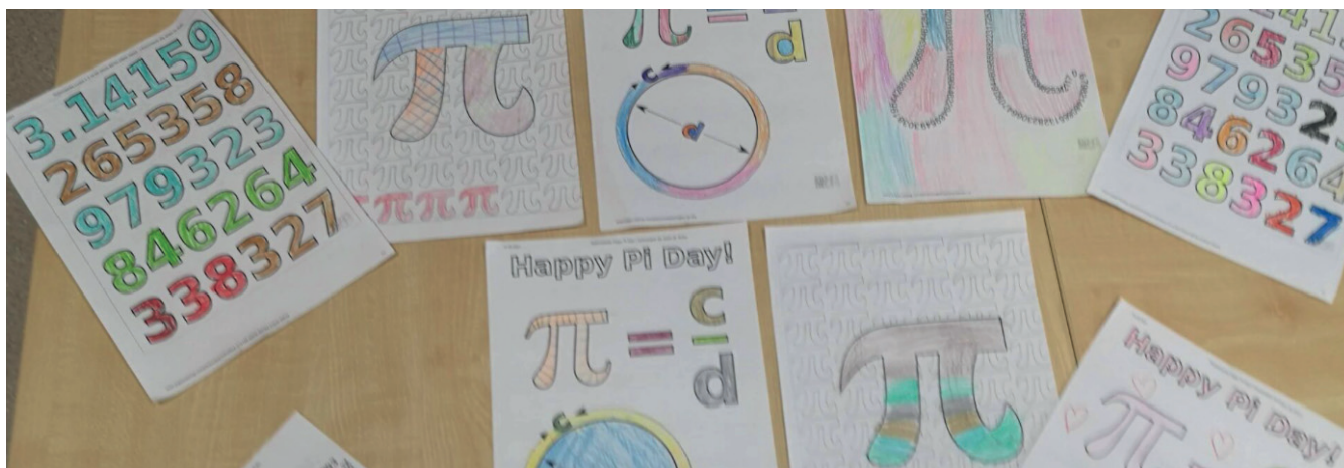

Drugi konkurs, w którym uczniowie mogli pochwalić się swoim talentem, został zatytułowany „Konkurs na portret słynnego matematyka, przyrodnika, naukowca”. Również on spotkał się z dużym zainteresowaniem wśród uczniów. Galeria wybranych prac poniżej.

Chociaż Dzień Liczby Pi nierozzerwalnie związany jest z przedmiotami matematyczno-przyrodniczymi, w naszej szkole obchodzony był na prawie wszystkich przedmiotach.

I tak np. na języku polskim uczniowie pisali „Dyk-tando z Liczbą Pi” (w każdym wyrazie zawierającym cząstkę „pi” należało pisać grecką literę π), tworzyli komiksy o liczbie Pi. Młodzi poeci pisali wiersze o Liczbie Pi, również takie, które wykorzystując mnemotechniki pomagały zapamiętywać kolejne cyfry rozwinięcia dziesiętnego sławnej liczby. Na języku angielskim słuchali piosenki o rozwinięciu dziesiętnym liczby oraz obejrzeni film o Ludolfinie (oczywiście w języku angielskim!).

Na pozostałych przedmiotach uczniowie oglądali specjalnie wybrane filmy, w których przedstawione zostało zastosowanie matematyki w wybranej dzie-

dzinie (np. architekturze, nauce, sporcie, muzyce...). To wszystko odbywało się online.

W klasach I–III, w których nauka odbywała się stacjo-narnie, uczniowie również brali udział w zajęciach związanych z Dniem Liczby Pi. Tworzyli ciekawe kolaże słynnych naukowców, wykonywali koloro-wanki z Liczbą Pi, zapisywali wyrazy i zadania roz-poczynające się od „Pi”. Oglądali filmy, z których dowiadawali się, gdzie w życiu codziennym spoty-kamy matematykę.

Ponadto uczniowie klasy 3 samodzielnie sprawdzali, czy rzeczywiście liczba π to stosunek obwodu koła (czyli długości okręgu) do długości jego średnicy.

Również w naszej bibliotece szkolnej można było świętować Dzień Nauk Ścisłych. Uczniowie odwiedzający bibliotekę czytali bajeczki matematyczne, rozwiązywali zagadki, poznawali liczbę Pi.

Autor sprawozdania: Katarzyna Waniek.

Ewa Majchrzak
– nauczyciel-konsultant
RODN i IP „WOM” w Rybniku

Grażyna Kwiecień

SZKLANKA JEST DO POŁOWY PEŁNA...

Refleksje nauczycielki wychowania fizycznego w dobie pandemii

Od początku pandemii, jako nauczycielka wychowania fizycznego byłam poddana dużej presji związanej z brakiem odpowiednich wzorców w warunkach pracy zdalnej. Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących byli i są w dalszym ciągu w bardzo komfortowej sytuacji, mając do swojej dyspozycji książki, ćwiczenia, e-booki, itp. Jedyną kotwicą wyznaczającą miejsce nauczycieli wychowania fizycznego w nowej rzeczywistości była i jest podstawa programowa. Moim sposobem na realizację zadań w nią wpisanych w pierwszym okresie pandemii, czyli od marca 2020 roku było stworzenie na szkolnej stronie internetowej tzw. „Strefy e_learningowej. #RazemNaOdległość” dla uczniów, z której mogli czerpać informacje dotyczące wyznaczonych przeze mnie zadań i ćwiczeń. Strefa ta jest ciągle wzbogacana o kolejne przygotowywane przeze mnie materiały na stronie Szkoły Podstawowej im. Josepha von Eichendorffaw Grzegorzowicach (<http://zsogrzegorzowice.com/>).

Przeprowadzona przeze mnie na początku roku szkolnego 2020–2021 ewaluacja i diagnoza wstępna moich metod pracy wykazały, że uczniowie w zdecydowanej części nie korzystali z przekazywanych w tzw. w czasie nierzeczywistym wiadomości, dlatego w czasie drugiego lockdownu, od połowy września 2020 r. zaczęłam prowadzić lekcje WF w czasie rzeczywistym on-line, zgodnie z obowiązującym w szkole planem lekcji, 4 razy w tygodniu. Przykładami swoich działań podzieliłam się na wspomnianej platformie e-learningowej na szkolnej stronie internetowej:

Swoją wiedzę, doświadczeniem i przygotowanymi przeze mnie materiałami dydaktycznymi dzielę się nie tylko poprzez stroszę szkolną, ale także poprzez

stronę RODN i IN „WOM” w Rybniku i SANEPID-u w Raciborzu, udostępniając swoje zasoby innym nauczycielom.

Dzięki lekcjom on-line uczniowie nauczyli się ćwiczyć w domu. Wszyscy moi uczniowie aktywnie uczestniczą w zajęciach – ćwiczą, tak jak w szkole, na miarę swoich możliwości i możliwości lokalowych. Z prowadzonych przeze mnie obserwacji zauważyłam, że niektórzy uczniowie, zwłaszcza o mniejszej aktywności fizycznej, rozwinęli „skrzydła”. Atutem okazało się to, że nie patrzy kilkanaście par oczu – nie są dzięki temu pod presją, nic ich nie rozprasza, sami dyktują sobie tempo i trudność ćwiczeń, budują coś samodzielnie i widzą tego efekty, ćwicząc przy okazji samodyscyplinę. Mimo pozostawiania samemu przed monitorem komputera – indywidualna praca, choć tak naprawdę w wirtualnej w grupie, pozwoliła im na pokonanie wielu słabości. Otworzyła w nich drzemiące możliwości aktywności ruchowej.

Bardzo często aktywny udział w zajęciach ruchowych z uczniami, bierze ich młodsze rodzeństwo. Lekcje podpatrują domownicy (rodzice, dziadkowie, wujowie). Śmiało mogę powiedzieć, że znacznie poszerzyłam wpływ moich oddziaływań prozdrowotnych. Jednym z moich sukcesów prowadzenia zajęć WF on-line są zaproponowane przez uczniów lekcje prowadzone przez nich samych, tj. rozgrzewka, część główna lub ćwiczenia oddechowe, rozluźniające. Pomysłowość i inwencja twórcza uczniów sprawiła, że dzieci jeszcze chętniej ćwiczą, gdy zajęcia prowadzone są przez ich rówieśników, koleżanki i kolegów z klasy.

Na koniec podzielę się „prezentami”... Otrzymałam od swoich uczniów, a także ich opiekunów, wiele

ciepłych słów w formie przesłanych notek pisemnych poprzez dziennik elektroniczny. Jedna z mam „pod słuchującą” gdzieś na dole domu lekcje online, tak napisała:

Chciałam pani podziękować za tak pozytywne lekcje zdalne. Tyle pozytywnej energii przekazuje pani przez monitor, że nawet ja na dole się do tego uśmiecham. Widać i słycać w tych zajęciach dużo zaangażowania z dziećmi, tyle pochwał i zachęt. Naprawdę super są te lekcje.

Jedna z uczennic napisała:

Proszę pani ja wymyśliłam taki wierszyk: Gimnastyka z Panią Kwiecień to najlepsza rzecz na świecie.

Pomimo wielu nieszczęść ludzkich, jakie przyniosła obecnie panująca pandemia, wielu pesymistycznych głosów, jakie dochodzą do nas, wielu niedogodności nauczania zdalnego, są też i pozytywne aspekty. Zaobserwowałam je i dzielę się nimi z Państwem. Niemożliwe nie istnieje 😊

Grażyna Kwiecień
– nauczyciel wychowania fizycznego
w Szkole Podstawowej w Grzegorzowicach,
doradca metodyczny w RODN i IP „WOM”
w Rybniku

Małgorzata Konsek

GRA MIEJSKA

Stulecie III Powstania Śląskiego

Radlin – nasza mała ojczyzna

Realizacja scenariusza gry miejskiej na terenie miasta Radlina

Organizator i zasady gry

Organizator:

Sportowa Szkoła Podstawowa nr 2 w Radlinie.

Zasięg i adresat (grupa docelowa):

Uczniowie z klas 2 i 3 SP

Cele gry

Cel główny:

Wydobycie potencjału edukacyjnego radlińskiego miejsca pamięci – uczczenie stulecia III Powstania Śląskiego. Przybliżenie dzieciom informacji na temat III Powstania Śląskiego, popularyzacja charakterystycznych miejsc Radlina, kształtowanie aktywnej postawy wobec dziedzictwa kulturowego.

Cele operacyjne:

• Wiedza

Uczestnicy:

- znają i rozumieją termin miejsca pamięci,
- znają wydarzenia i osoby, które odcisnęły ślad w historii Radlina.

• Umiejętności

Uczestnicy gry:

- potrafią wymienić, rozpoznać oraz opisać radlińskie miejsca pamięci,
- wyliczają przyczyny powstania miejsc pamięci na terenie miasta,
- oceniają własne zaangażowanie w realizację poszczególnych zadań i całe przedsięwzięcie,

- są w stanie pracować w zorganizowanej grupie,
- komunikują, przekazują swoje pomysły/idee innym członkom grupy, przedstawicielom pozostałych grup, organizatorom gry, itp.,
- współpracują z innymi członkami grupy w celu osiągnięcia wspólnych celów.

• Postawy

Uczestnik gry:

- utożsamiają się z wybranymi miejscami pamięci,
- rozumieją potrzebę międzypokoleniowego dialogu bazującego na dobrowolności i współpracy,
- rozumieją potrzebę umiejętnego i aktywnego propagowania wiedzy dotyczącej radlińskich miejsc pamięci i kultury pamięci w środowisku lokalnym,
- doceniają rolę miejsc pamięci w procesie kształtowania tożsamości indywidualnej i zbiorowej (regionalnej) oraz budowania więzi społecznych na poziomie lokalnym i międzypokoleniowym.

Podstawa programowa

Edukacja społeczna:

• Osiągnięcia w zakresie rozumienia środowiska społecznego

Uczeń:

- opowiada ciekawostki historyczne dotyczące regionu, kraju.
- Osiągnięcia w zakresie orientacji w czasie historycznym

Uczeń:

- uczestniczy w świętach narodowych i innych ważnych dniach pamięci narodowej.

Metody:

- gra miejska.

Formy:

- zbiorowa jednolita.

Konieczne przygotowanie wstępne:

- zgromadzenie informacji na temat wybranych miejsc pamięci, ważnych obiektów Radlina,
- opracowanie trasy i zasad planowanej gry,
- stworzenie zadań i wskazówek dla Graczy,
- wykonanie materiałów dydaktycznych – kart pracy,
- przygotowanie akcji promocyjnej przedsięwzięcia.

Zasady gry

1. Gra zostanie przeprowadzona 27 kwietnia 2021 roku na terenie miasta Radlina.
2. Celem gry jest przybliżenie dzieciom informacji na temat III Powstania Śląskiego, popularyzacja charakterystycznych miejsc Radlina, kształtowanie aktywnej postawy wobec dziedzictwa kulturowego.
3. Dla uczestników gry – dla zgłoszonych zespołów – zostanie zorganizowane spotkanie wprowadzające (przedstawienie ogólnych zasad gry, tematyki, literatury dotyczącej tematu gry). Spotkanie należy zorganizować 2–3 dni przed planowanym terminem gry.
4. Zadaniem uczestników gry jest pokonanie całej trasy, wykonanie zadań. Wygrywa zespół, który zrobi wszystkie zadania. Nie ma oznaczenia miejsc, rankingu. Szczegóły realizacji tych zadań zostaną podane uczestnikom gry przed jej rozpoczęciem (instrukcja do gry).
5. Uczestnicy grają w zespołach klasowych wraz z opiekunem. Warunkiem udziału w grze jest zgłoszenie zespołu u organizatora. Zgłoszenia do gry przyjmowane będą do 25 kwietnia 2021 r. Każdy zespół otrzyma potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia (kartę drużyny), a następnie informacje niezbędne do rozpoczęcia gry. Podczas gry każdy zespół i opiekun klasy musi posiadać telefon komórkowy, za pośrednictwem którego będzie mógł kontaktować się z organizatorem.
6. Gra toczy się w normalnym ruchu miejskim, zatem należy zwrócić uwagę na zachowanie szczególnej ostrożności i stosowanie się do zaleceń opiekuna grupy.
7. Gra rozpocznie się 27 kwietnia 2021 r. o godz. 12.00 na dziedzińcu szkolnym SSP 2 w Radlinie. Gra kończy się 15 kwietnia 2021 r. o godz. 15.30. Do tej godziny zespoły zobowiązane są udać się na finał gry, przy czym miejsce finału zostanie podane uczestnikom podczas gry (informacja będzie dołączona do ostatniego zadania, w przypadku nieukończenia gry – telefon do organizatora, który poinformuje o miejscu finału).
8. Ogłoszenie wyników gry i wręczenie nagród nastąpi 27 kwietnia 2021 r. o godz. 15.30 podczas finału gry.
9. Poprzez zgłoszenie do udziału w grze uczestnik wyraża zgodę na wzięcie w niej udziału na warunkach określonych w regulaminie oraz na przetwarzanie przez organizatorów danych osobowych uczestnika w zakresie niezbędnym dla przeprowadzenia gry (zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych z dnia 29.09.1997 (Dz. U. nr 133 poz. 883). W kwestiach dotyczących przebiegu gry, nieprzewidzianych niniejszym regulaminem, a także w zakresie interpretacji regulaminu, głos rozstrzygający należy do organizatorów.
10. Dla uczestników gry przewidziano nagrody: dyplomy dla zespołów oraz słodycze dla każdego uczestnika.
11. Środki dydaktyczne:
  - plakat zawierający informacje na temat miejsca pamięci,
  - Karty Podróży, markery, flamastry, arkusze brystolu, kredki, zestawy zdjęć radlińskich olimpijczyków, czyste kartki papieru, długopisy, wydrukowane rymowane zagadki, wydrukowane rebusy, odtwarzacz mp3, plik

mp3 z pieśnią „Do bytomskich strzelców”, kopie archiwalnych zdjęć pomnika Powstańców Śląskich, puzzle i kolorowanki tematycznie związane z III Powstaniem Śląskim, niezbędne przedmioty do gier i zabaw.

12. Czas zajęć 180 min.

13. Przebieg gry:

• Faza wstępna:

Uczniowie wcześniej dostają zaproszenie do udziału w grze miejskiej wraz ze słowami piosenki „Do bytomskich strzelców”.

W dniu gry miejskiej zespoły klasowe otrzymują kartę drużyny wraz z 1 rebusem. Rozwiązanie wskazuje kierunek 1. spaceru do kopalni.

• Faza realizacji:

Zadanie 1

Przed kopalnią uczniowie zapoznają się z krótką historią kopalni wygłoszoną przez zaprzyjaźnionego górnika w stroju górniczym. Zadaniem uczniów jest uzupełnić tabelę pokazującą zasadnicze różnice między kopalnią dawniej a dzisiaj.

Na karcie zadania są zaznaczone innym kolorem literki. Jeżeli uczniowie je wypiszą i ułożą w odpowiedniej kolejności, to otrzymają wskazówkę, gdzie mają się udać, aby rozwiązać następne zadanie.

Zadanie 2

Plac przed pływalnią od 2007 r. nosi nazwę Radlińskich Olimpijczyków. Uczniowie zwiedzają wystawę w budynku pływalni, aby poznać nazwiska radlińskich olimpijczyków. Następnie wspólnie wybierają jedną grę z dawnych czasów (Załącznik nr 1) i na placu przed pływalnią bawią się.

Po skończonej grze układają puzzle, to jest wskazówka, dokąd mają się udać dalej.

Zadanie 3

Przed Pomnikiem Powstańców Śląskich przy ulicy Rogozina uczniowie zapoznają się z krótką historią pomnika, oglądają archiwalne zdjęcia. Wspólnie śpiewają 1–2 zwrotki piosenki „Do bytomskich strzelców”. Składają kwiaty z doczepionymi serduszkami z własnymi imionami.

Rozwiązują rebus – hasło: Zielona klasa. Następnie udają się do zielonej klasy na boisku Sportowej

Szkoły Podstawowej nr 2 znajdującej się obok pomnika.

Zadanie 4

W zielonej klasie uczniowie układają i kolorują puzzle, kolorowanki związane z III Powstaniem Śląskim. Następnie organizowana jest wystawa prac.

14. Podsumowanie całego przedsięwzięcia:

Wręczenie dyplomów i słodkich nagród oraz umożliwienie graczom wyrażenia własnej opinii na temat uczestnictwa w grze.

15. Ewaluacja:

Analiza wypowiedzi graczy, zdjęć powstałych w czasie gry, prac sporządzanych przez graczy. Zamieszczenie informacji na stronie szkoły/FB szkoły.

Karta drużyny

GRA MIEJSKA

Stulecie III Powstania Śląskiego

Radlin – nasza mała ojczyzna

Realizacja scenariusza gry miejskiej na terenie miasta Radlina

Uczestnicy gry – klasa: .....

Opiekun drużyny:

.....

(imię i nazwisko)

Organizator:

(pieczęćka)

Punktacja (wypełnia organizator):

zad. 1:

zad. 2:

zad. 3:

zad. 4:

Suma punktów:

Spotkanie uczniów

Zbiórka na dziedzińcu Sportowej Szkoły Podstawowej nr 2 w Radlinie. Przypomnienie o zasadach bezpieczeństwa w czasie gry miejskiej.

• Cel spaceru nr 1

Aby ustalić cel naszego spaceru musimy rozwiązać rebus:

szyk

ee

skrzy

Hasło i cel pierwszego spaceru .....

Zadanie 1

Jesteśmy przed kopalnią Marcel. Kiedyś ta kopalnia nazywała się inaczej.

Dawniej inaczej pracowano w kopalni. Zastanówcie się, jak uzupełnicie tabelkę, aby można było porównać kopalnię z naszego miasta dawniej i dzisiaj.

Wysłuchanie krótkiej historii wygłoszonej przez pracownika kopalni w stroju górniczym.

Dopasuj słowa do właściwego miejsca w rubryce:

Kopalnia Marce l
Kopa l nia Emma
Nowoczesna kopa l nia
Dawne urz ą dzenia
Wydobywa n o węgiel z płytkich pokładów
Wydobywa j ą węgiel z g ł ębokich pokładów
Db a o ś r odowisko
Nie db a ła o ś r odowisko

Kopalnia dawniej	Kopalnia dzisiaj

Punktacja max 5 punktów.

• Cel spaceru nr 2 – kolejny etap

Z poprzedniego zadania wypisz litery oznaczone kolorem czerwonym. Po ułożeniu liter we właściwej kolejności powstanie hasło – miejsce będące celem naszego drugiego spaceru.

Pływalnia

Źródło: Strona internetowa MOSiR w Radlinie. https://mosir.eu/?page_id=118

Zadanie 2

Część I

Jak nazywa się plac przed pływalnią? Dlaczego tak się nazywa?

Zapoznaj się z postaciami wybitnych sportowców – olimpijczyków. W holu basenu jest wystawa poświęcona radlińskim olimpijczykom.

Olimpijczyk – sportowiec reprezentujący kraj na igrzyskach olimpijskich – zarówno na letnich jak i zimowych. W letnich igrzyskach olimpijskich reprezentowało Polskę ponad 2000 sportowców, a na zimowych igrzyskach olimpijskich ponad 400 zawodników. Z Radlinem związanych było do tej pory 20 z nich.

Uczniowie oglądają wystawę.

Od 2007 roku, centralny plac miasta, na cześć związanych z miastem sportowców, otrzymał nazwę „Plac Radlińskich Olimpijczyków”.

Radlińscy Olimpijczycy

				
Jan Deutschmanek 1928 Amsterdam gimnastyka	Paweł Gaca 1952 Helsinki gimnastyka	Janina Kurzanka-Bartonek 1952 Helsinki gimnastyka	Ryszard Kucjas 1952 Helsinki gimnastyka	Paweł Gawron 1952 Helsinki gimnastyka
				
Jerzy Krasówka 1952 Helsinki piłka nożna	Paweł Sobek 1952 Helsinki piłka nożna	Alfred Kucharczyk 1960 Rzym 1964 Tokio 1968 Meksyk gimnastyka	Ernest Hawełek 1960 Rzym 1964 Tokio gimnastyka	Wilhelm Kubica 1964 Tokio 1968 Meksyk 1972 Monachium gimnastyka
				
Mikołaj Kubica 1964 Tokio 1968 Meksyk 1972 Monachium gimnastyka	Sylwester Kubica 1968 Meksyk 1972 Monachium 1976 Montreal gimnastyka	Jerzy Kruza 1968 Meksyk 1972 Monachium gimnastyka	Alfons Andrzej Stawski 1972 Monachium boks	Marian Pieczka 1976 Montreal gimnastyka
				
Zbigniew Kicka 1976 Montreal boks	Andrzej Biegalski 1976 Montreal boks	Leszek Bandach 1988 Seul szermierka	Leszek Blanik 2000 Sydney 2008 Pekin gimnastyka	Piotr Gabrych 2004 Ateny siatkówka

Źródło: Galeria zdjęć UM Radlin. <https://www.bing.com/images/search?q=um+radlin&qpv=um+radlin&form=IQFRML&first=1&tsc=ImageBasicHover>

Część II. W zdrowym ciele – zdrowy duch

Wybierz 1 grę z dawnych czasów (dołączona instrukcja w załączniku nr 1) i wspólnie z klasą pobawcie się na Placu Radlińskich Olimpijczyków (max 30 min).

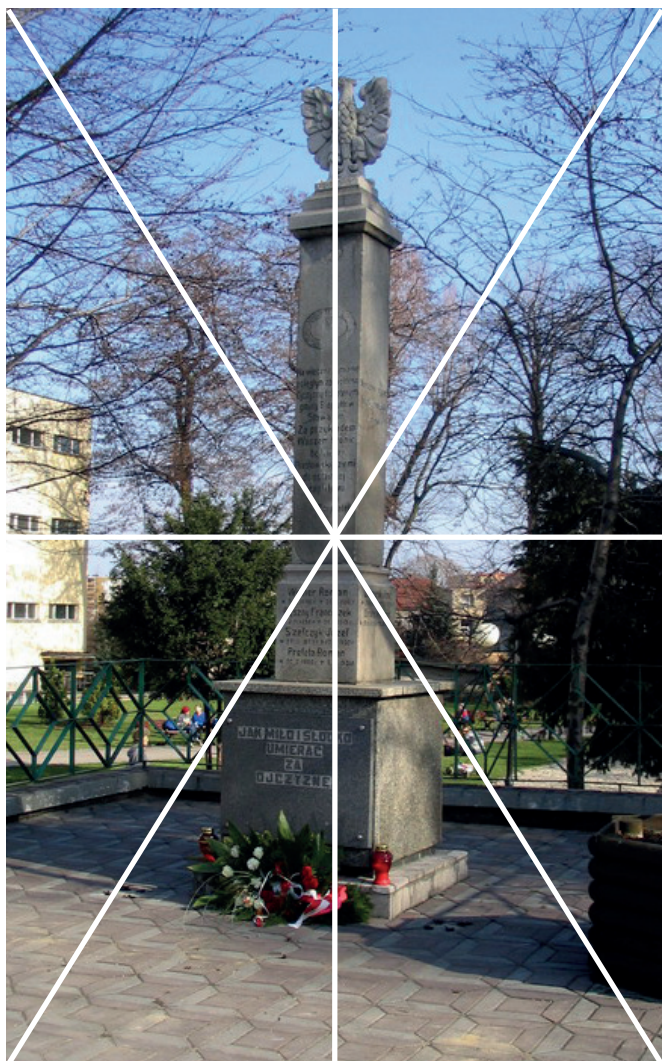
Punktacja max 5 punktów.

Załącznik 1. Zasady gier z dawnych czasów.

Uwaga!!!! Koniecznie trzeba przygotować rekwizyty niezbędne do proponowanych gier: piłki, guma, skakanki, kapsle.

• Odszyfrowanie celu następnego etapu

Polecenie dla uczniów: Ułóż puzzle, aby poznać cel kolejnego spa ceru:

Zadanie 3

Przed pomnikiem uczniowie odczytują krótką historię pomnika, który znajduje się w parku im. Leo-

polda Zarzeckiego. To dawny plac targowy w Bierułtowach-Radline, skąd w czasie powstań śląskich wyruszali ochotnicy do walk powstańczych oraz gdzie odbywały się przedwojenne manifestacje patriotyczne. Między innymi stąd 2 maja 1921 roku wyruszyła pod Racibórz, licząca 70 osób, bierułtowska kompania Polskiej Organizacji Wojskowej, która wzięła udział w walkach III Powstania Śląskiego.

Uczniowie składają kwiaty w koszyku, do którego każdy uczeń wkłada swoje serduszko z imieniem na patyczku.

Śpiewają wyuczoną wcześniej piosenkę z czasów bohaterów 1919–1921 „Do bytomskich strzelców” (Załącznik nr 2).

Punktacja max 5 punktów.

- Poznanie celu dalszego spaceru po mieście
Odszyfrowanie kolejnej zagadki i celu kolejnego spaceru:

Hasło .....

Zadanie 4

Uczniowie przechodzą do zielonej klasy na boisku Sportowej Szkoły Podstawowej nr 2 (obok pomnika). Tam uczniowie otrzymują obrazki tematycznie związane z Powstaniem Śląskim. Ich zadaniem jest pokolorowanie obrazków. Organizacja wystawy prac. Punktacja max 5 punktów.

Podsumowanie Gry miejskiej

- Omówienie wyników
- Wręczenie dyplomu – załącznik nr 3
- Rozdanie słodkich nagród

Bibliografia

- Dawne zabawy wychodzą z cienia „Wychodzą z cienia podwórkowe wspomnienia”. https://zabawy.zrodla.org/gra_wyli_czanki
- Światała-Mastalerz J., Światała-Trybek D.: *Na placu, w sieni i piwnicy. Śląski świat graczek i bawidółków.*
- Pomnik Powstańców Śląskich w Radlinie. https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Powsta%C5%84c%C3%B3w_%C5%9A%C4%85skich_w_Radlinie
- Bytomski hejnał: Odezwał się do nas syn autora słów „Do bytomskich strzelców”. <https://bytom.naszemiasto.pl/bytomski-hejnał-odezwał-sie-do-nas-syn-autora-słów-do/ar/c13-2470681>
- Do bytomskich strzelców. https://pl.wikisource.org/wiki/Do_bytomskich_strzelców
- Ćwiczenia, wskazówki i inspiracje do realizacji gry. Centrum Edukacji Obywatelskiej i Fundacja BGK. <https://ceo.org.pl/mlodyobywatel>

Załącznik nr 1

Proponowane gry

1. BABA JAGA PATRZY

- **Czas:** bez ograniczeń.
- **Wymagania terenu:** podwórko, na terenie którego znajduje się ściana (np. bloku).
- **Ilość i wiek uczestników:** od czterech graczy, od piątego roku życia.
- **Niezbędne akcesoria:** –
- **Reguły gry:** Spośród graczy wybierana jest „Baba Jaga”. Sta-je ona twarzą do ściany, czyli tyłem do pozostałych uczestników gry, którzy ustawiają się w jednym rzędzie, jeden obok drugiego – wzdłuż wyznaczonej linii, około 15 metrów od Baby Jagi. Baba Jaga stojąc twarzą do ściany wypowiada formułkę: „raz, dwa, trzy... Baba Jaga patrzy!” i odwraca się przodem do uczestników. W tym czasie, kiedy Baba Jaga była odwrócona tyłem, uczestnicy biegli w jej kierunku – jak tylko skończyła mówić swoją formułkę, musieli stanąć nieruchomo. Baba Jaga odrzuca teraz osoby, które poruszają się – muszą one wrócić na start.

Reszta ciągle stoi w bezruchu, aż do momentu, kiedy Baba Jaga znów odwróci się do ściany i wypowie formułkę. Bawimy się w ten sposób, dopóki ktoś nie dobiegnie do Baby Jagi – pierwsza osoba, która to zrobi, w następnej kolejce zostaje Babą Jagą.

Uwagi, komentarze:

Baba Jaga może odsyłać na początek biegu tylko te osoby, które faktycznie na jej oczach się poruszają.

2. BEREK – KROWA

Czas:

dopóki kondycja pozwoli ;-)

Wymagania terenu:

duża przestrzeń do biegania.

Ilość i wiek uczestników:

3–10 graczy, od szóstego roku życia.

Niezbędne akcesoria:

–

Reguły gry:

W drodze wyliczanki wybierany jest goniący – tzw. krowa. Dlaczego krowa? Osoba ta staje z wyciągniętymi na boki rękami, rozstawia palce u każdej ręki. Pozostali gracze łapią „krowę” za palce (jeden gracz trzyma jeden palec), czyli za „wymiona”. Zabawa polega na gonitwie krowy za uczestnikami, ale zanim to nastąpi gracze pytają się krowy: „jakie krowa daje mleko?”. Krowa odpowiada np. zielone. Gracze dalej trzymają ją więc za wymiona i drażą dalej: „jakie krowa daje mleko?”. Słyszą w odpowiedzi: „niebieskie”. Pytają więc do skutku, czyli dopóki krowa nie udzieli odpowiedzi „białe!”. Bo mleko białe to sygnał do ucieczki! Wtedy wszyscy puszczaają palce krowy i rozbiegają się. Krowa goni uciekających a każdy kogo dotknie, staje nieruchomo w rozkroku. Złapany może jednak zostać „wybawiony” jeśli inny z graczy przejdzie mu pod nogami. Gra trwa dopóki krowa nie złapie wszystkich uciekających. Zmiana osoby, która jest „krową” następuje na koniec gry lub jeśli ktoś na początku gry puści palca, gdy padnie kolor inny, niż biały.

Uwagi, komentarze:

Ważne, by krowa, odpowiadając na pytanie „jakie daje mleko”, budowała napięcie. Może wymyślać kolor mleka np. niebieskawo-różowy, bi...skupi! ;-). Ponadto przy pierwszej rozgrywce może odraczać udzielanie odpowiedzi, za drugim razem od razu odpowiedzieć „białe!”. Im więcej zamieszania, tym lepiej! Możemy też przy kolejnej rozgrywce zmienić kolor, na sygnał którego uciekamy – będzie więcej osób, które się pomylą i więcej śmiechu.

3. CIUPY czyli KAMIENIE

Czas:

zależny od liczby graczy i wytrwałości osób początkujących w ćwiczeniu umiejętności potrzebnych w grze.

Wymagania terenu:

gramy na piasku, ziemi lub betonie, kocu – byleby nie zedrzczyć sobie dłoni o twarde podłoże.

Ilość i wiek uczestników:

od dwóch uczestników, od około 6 roku życia.

Niezbędne akcesoria:

5 kamyków nieznacznej wielkości.

Reguły gry:

Zabawa polega na podrzucaniu jednego kamienia w górę i jednoczesnym zgarnianiu reszty z ziemi i łapaniu wszystkich w dłoń. W tym celu rozsypujemy kamyki na podłodze. Wybieramy jeden z nich i trzymamy w dłoni. Musimy podrzucić go do góry i w tym czasie zgarnąć kolejnego spośród rozsypanych na ziemi – łapiemy kamień leżący na ziemi tak, by zdążyć złapać kamień, który podrzuciliśmy. Podrzucamy i łapiemy tą samą dłonią!

Mając już dwa kamienie w ręku, podrzucamy jeden z nich i łapiemy kolejny (trzeci) z ziemi. Powtarzamy czynność, aż złapiemy wszystkie pięć kamieni w jedną dłoń.

Gdy przejdziemy ten etap, zaczynamy łapać parami. Rozsypujemy cztery kamyki z powrotem na ziemi i znów podrzucamy piątego w górę. Tym razem jednak podczas gdy jest on w górze, tylko

przysuwamy sobie 2 kamyki z ziemi bliżej siebie (będzie nam łatwiej je złapać, niż kiedy są w rozproszeniu) i łapiemy kamień będący w powietrzu. Dopiero teraz ponownie podzucamy kamień i zgarniamy dwa kamienie z ziemi, łapiemy wyrzucony kamyk. I znowu po kolei – podzucamy kamień, przysuwamy bliżej siebie 2 pozostałe kamyki, łapiemy kamień. Pamiętajmy, że cały czas trzymamy w dłoni wszystkie zgarnięte kamyki a wyrzucamy z niej tylko jednego.

Potem analogicznie łapiemy trójkami a na końcu wszystkie cztery.

Ostatni, najtrudniejszy etap, polega na tym, aby wyrzucać i łapać kamienie z grzbietu dłoni: wysuwamy przed siebie dłoń, złączamy i prostujemy palce, kamienie kładziemy na grzbiecie dłoni na śródręczu, wyrzucamy wszystkie w górę, tak by złapać je w tę samą dłoń.

Oczywiście ćwicząc się w łapaniu kamieni nie mamy niezliczonej ilości prób – jeśli nie złapiemy, kolejkę przejmuje następny gracz.

Uwagi, komentarze:

Gra wymaga dużej zwinności i koncentracji. Doświadczeni i wprawieni gracze nie potrzebują układać sobie leżących na ziemi kamieni bliżej siebie – zgarniają je w mgnieniu oka!

4. CYMBERGAJ

Czas:

dopóki nie wyczerpią się nam zapasy monet.

Wymagania terenu:

stół lub płaska, nieszorstka nawierzchnia.

Ilość i wiek uczestników:

dwóch uczestników, od około 7 roku życia.

Niezbędne akcesoria:

3 monety, 2 grzebienie/linijki/deseczki, kreda lub miękki kamień do rysowania.

Reguły gry:

Jeśli nie mamy wolnego stołu, rysujemy na podłożu boisko do piłki nożnej w wersji mini – prostokąt o wymiarach mniej więcej 100 cm × 70 cm i zaznaczamy bramki na przeciwległych, krótszych bokach naszego boiska. Przygotowujemy

2 monety jednej wielkości (będą to nasi piłkarze) oraz jedną mniejszą (piłkę). Piłkę ustawiamy na środku boiska, a piłkarzy po obu jej stronach. Pierwszy ruch ma osoba wyznaczona w drodze wyliczanki. Jej zadaniem jest, trzymając w ręce grzebień, uderzyć jego grzbietem (nie ostrą stroną z zębami) w swoją monetę-piłkarza w ten sposób, by odbiła ona monetę-piłkę. Po jednym naszym odbiciu, ruch ma nasz współzawodnik i tak na zmianę. W takim cyklu poruszamy się po boisku, aż dotrzemy w okolice bramki przeciwnika. Gol strzelony do bramki przeciwnika to oczywiście punkt na nasze konto. Po udanej akcji wracamy z piłką i graczami do pozycji wyjściowej (środek boiska) i kontynuujemy rozgrywkę. Gramy do ustalonej liczby punktów.

5. KLASY – CHŁOPEK

Czas:

zależny od liczby uczestników.

Wymagania terenu:

chodnik, asfalt lub płaska ziemia.

▣ Ilość i wiek uczestników:

co najmniej dwóch uczestników (ale można też się ćwiczyć w skokach indywidualnie) od około 7 roku życia.

▣ Niezbędne akcesoria:

patyk do rysowania na ziemi lub kreda/kamień do rysowania na chodniku, szkiełko lub kamyk znalezione w pobliżu miejsca gry.

▣ Reguły gry:

Uczestnicy rysują kształt klas – chłopka. Ustalają w drodze wyliczanek kolejność udziału w grze. Gra polega na umiejętnym przejściu przez osiem pól chłopka tj. przez wszystkie osiem klas dawnej szkoły podstawowej, wrzucaniu szkiełka w kolejne pola „chłopka”, na zgrabnym podskakiwaniu i utrzymaniu się przez dłuższy czas na jednej nodze.

Każde dziecko prowadzi grę na własny rachunek. Uczestnik wrzuca szkiełko w „pierwszą klasę”, staje na jednej nodze, wskakuje w pole, podnosi szkiełko, przeskakuje resztę pól i wyskakuje na zewnątrz chłopka, w ten sposób stara się zaliczyć wszystkie osiem pól. W ramiona wskakuje się obunóż, zarówno w drodze do celu i w drodze powrotnej. Do głowy wskakuje się obunóż, wykonuje obrót w powietrzu w kierunku „klas” i skacze z powrotem. Jeśli gracz się „skusi”, kolejkę rozpoczyna następna osoba. Następną kolejkę nie zaczynamy od 1 klasy, ale od tej, na której skusiliśmy.

„Skucha” to wrzucenie szkiełka w nieodpowiednie pole lub na jakąkolwiek z linii chłopka, to nie-

utrzymanie się na jednej nodze lub naskoczenie na linie oddzielające poszczególne pola.

Wygrywa uczestnik, który pierwszy ukończy szkołę (8 klas).

▣ Uwagi, komentarze:

Grę w klasy można dowolnie urozmaicać, np. układając kwadraty z cyframi w kształt koperty, muszli ślimaka lub stosując różne utrudnienia jak np. kładzenie kamyka na udzie zgiętej podczas podskoków nogi. I tak dalej i tak dalej...

6. GRA W GUMĘ

▣ Czas:

dopóki kondycja pozwoli ;-)

▣ Wymagania terenu:

kawałek płaskiej podłogi lub ziemi, jeśli grają tylko 2 osoby to konieczny będzie słupek, latarnia, trzepak lub noga od stołu albo ciężkie krzesło (coś za co zaczepimy jeden koniec gumy).

▣ Ilość i wiek uczestników:

od 2 do kilku graczy od ok. siódmego roku życia.

▣ Niezbędne akcesoria:

guma długości ok. 4 metrów.

▣ Reguły gry:

Gra polega na wykonaniu serii skoków przez gumę bez skuchy. Dwoje graczy stoi w gumie, trzeci skacze aż do skuchy (wówczas następuje zmiana gracza). Po ponownym powrocie do gry gracz zaczyna skoki od poziomu, na którym skończył. Skacze się od jedynek do dziesiątek oraz „męczko” czyli cała seria jedynek do dziesiątek bez przerwy. Najpierw uczestnicy skaczą na gumie zaczepionej na wysokości kostek, później kolan, ud, pasa.

7. ŁAPANE – KLASKANE

▣ Czas:

dopóki nie przyjdzie nam ochota na inną grę.

▣ Wymagania terenu:

miejsce ze ścianą, o którą można odbijać piłkę.

▣ Ilość i wiek uczestników:

od 2 uczestników, począwszy od wieku wczesnoszkolnego.

🔗 Niezbędne akcesoria:

piłka – zwykła gumowa lub tenisowa.

🔗 Reguły gry:

Zabawa polega na odbijaniu piłki o ścianę budynku. Jednak zanim odbiła piłkę złapiemy z powrotem w ręce, wykonujemy pewien gest, mówiąc na głos jego nazwę. Każdy gest wykonujemy po wyrzuceniu piłki z rąk, a przed jej złapaniem. Kolejne czynności są następujące:

- ŁAPANE – odbicie piłki o ścianę i złapanie z powrotem,
- KLASKANE – należy klasnąć w dłonie,
- W TYŁ RĘCE – zakładamy ręce na lędźwie,
- NA SERCE – krzyżujemy ręce na klatce piersiowej,
- POD BOCZKI – kładziemy ręce na biodra,
- ZA WARKOCZKI – dłonie za uszy,
- MAŁA ŚWIECA – podrzucenie piłki lekko w górę (bez odbijania o ścianę) i złapanie,
- DUŻA ŚWIECA – podrzucenie piłki wysoko w górę i złapanie,
- CHLEB DO PIECA – przeskoczenie piłki po tym jak odbije się od ściany, a następnie od ziemi (piłka przelatuje pomiędzy nogami)
- CHLEB Z PIECA – wyrzucenie piłki spomiędzy nóg w rozkroku i złapanie po tym jak odbije się od ściany i od ziemi.

Po przejściu całości rozpoczynamy zabawę od początku, z małym utrudnieniem – wyrzucamy i łapiemy piłkę jedną ręką!

Jeśli skusimy, zabawę zaczyna kolejna osoba.

🔗 Uwagi, komentarze:

Podczas gry może zdarzyć się skucha – gdy nie złapiemy piłki lub gdy podczas robienia „świecy” dotknie ona ściany. Ten, kto skusi, nie musi jednak czekać do następnej kolejki – może też skończyć swoją partię, o ile towarzysz gry zechce go „wybawić”. W tym celu osoba, która skusiła, staje pod ścianą, twarzą do kolegi/koleżanki a ten/ta musi rzucić piłkę tak, by odbiła się ona o ścianę nad głową „skuszonego” i złapać. Jeśli wybawienie się powiedzie, skuszony może kontynuować.

Załącznik nr 2

„Do bytomskich strzelców”

Słowa: Bolesław Pałędzki
Muzyka: Jan Kula

1. Do bytomskich strzelców wojska zaciągają,
Nie jednej kochance, nie jednej dziewczynie
Serce zasmucają, serce zasmucają.
2. Nie płaczże dziewczyno, nie smuć sama siebie,
Bo za roczek, za dwa, bo za roczek, za dwa,
Powróć do ciebie, powróć do ciebie.
3. A jak nie powrócę, listy będę pisał;
Ty będziesz czytała i będziesz płakała,
Ja nie będę słyszał, ja nie będę słyszał.
4. Napisał listeczek krwią palca swojego;
Nie mogła przeczytać, nie mogła przeczytać
Od żalu wielkiego, od żalu wielkiego.
5. Wyszła na góręczkę, gdzie Ślązacy jada;
Po moim Jasieńku, po moim kochanku
Konika prowadzą, konika prowadzą.
6. Prowadzą, prowadzą żalobą okryty;
Pewnie mój kochanek, pewnie mój Jasinek
Na wojnie zabity, na wojnie zabity.
7. Zabili, zabili pruscy wojownicy
I pochowali go, i pochowali go
Na śląskiej granicy, na śląskiej granicy.
8. Na śląskiej granicy – murawa zielona
A na tej murawie, a na tej zielonej
Chorągiew czerwona, chorągiew czerwona
9. Na chorągwi orzeł biały wyszywany,
Po moim Jasieńku, po moim kochanku
Listek krwią pisany, listek krwią pisany.

Małgorzata Konek

– doradca metodyczny edukacji wczesnoszkolnej
w RODN i IP „WOM” w Rybniku,
nauczyciel w Sportowej Szkole Podstawowej nr 2
im. KEN w Radlinie

Załącznik nr 3

Dyplom dla klasy

za udział

w

GRZE MIEJSKIEJ
Stulecie III Powstania Śląskiego
Radlin – nasza mała ojczyzna

Organizatorzy

Radlin 27 kwietnia 2021 r.

Maria Gołąbek

WYNIKI KONKURSU DLA NAUCZYCIELI w ramach kampanii na rzecz ochrony środowiska „Umweltschutz bei mir zu Hause!”

W ramach konkursu nauczyciele mieli za zadanie stworzenie scenariusza lekcji o tematyce ekologicznej, mającej na celu przekonanie ucznia o konieczności ekologicznego trybu życia.

Scenariusz można było przygotować w oparciu o inspiracje zaczerpnięte z podręczników lub też własnych doświadczeń, uwzględniając podstawę programową dla szkół podstawowych oraz z uwzględnieniem wszelkich zasad praktyki dydaktycznej.

Scenariusze, które zostały przygotowane i wysłane, były bardzo kreatywne, przemyślane, z uwzględnieniem wszystkich wytycznych. Jury, oceniając prace, było pod ogromnym wrażeniem nakładu pracy nauczycieli.

Przewodnicząca jury, pani Sylwia Bloch (dyrektor Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku), ma zaszczyt, w imieniu swoim i członków jury, podzię-

kować wszystkim zaangażowanym nauczycielom za udział, a w szczególności pogratulować zwycięzcom.

I miejsce zdobyła pani Anita Kulot ze Szkoły Podstawowej w Sierakowicach,

II miejsce – pani Mariola Milejska ze Szkoły Podstawowej nr 11 z Tarnowskich Gór,

III miejsce – pani Małgorzata Grzegorzek-Kluczniok z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Katowicach.

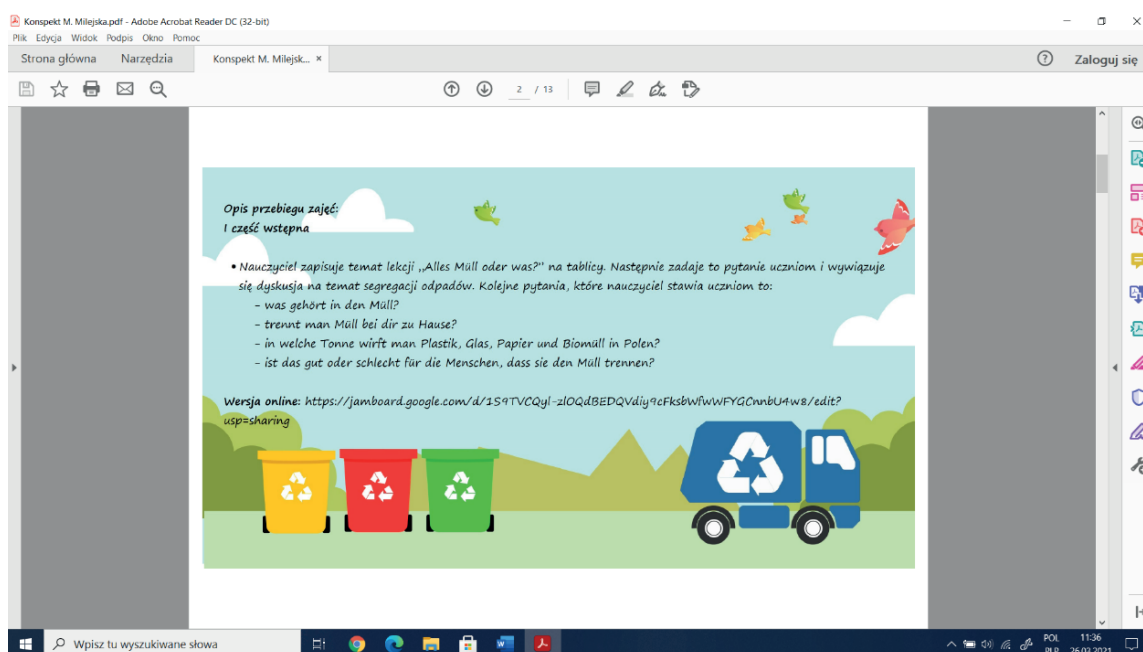
Jury przyznało również **dwa wyróżnienia**:

- pani Magdalenie Pawlik z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 13 w Gliwicach,
- pani Małgorzacie Pawełek ze Szkoły Podstawowej nr 11 w Gliwicach.

Wręczenie dyplomów, nagród oraz publikacja scenariuszy lekcji nastąpi wkrótce.

Maria Gołąbek

– doradca metodyczny RODN i IP „WOM” w Rybniku

Fragment scenariusza zajęć pani M. Milejskiej

INTERNETOWE CENTRUM INFORMACJI W RYBNIKU

W Internetowym Centrum Informacji Multimedialnej znajdują się 4 komputery i urządzenie wielofunkcyjne (drukarka i skaner). Korzystanie z Internetu i pakietu Microsoft Office jest bezpłatne.

CZYTELNICZY

Z zasobów biblioteki korzystają nauczyciele, studenci oraz wszyscy zainteresowani problemami oświaty i kształcenia.

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNO-METODYCZNA:

- promowanie edukacji czytelniczej, medialnej,
- wspieranie nauczycieli w realizacji ścieżek edukacyjnych,
- edukacja regionalna, europejska, ekologiczna.

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNO- -BIBLIOGRAFICZNA:

- opracowanie wykazów nowości, opracowanie zestawień bibliograficznych,
- przygotowanie wystaw tematycznych i okolicznościowych.

ZAPRASZAMY DO KORZYSTANIA ZE ZBIORÓW I OFERTY ORAZ WSPÓŁPRACY

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Rybniku

ul. Chrobrego 27
44-200 Rybnik
tel.: 032 422 20 59

e-mail: pbwrybnik@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl/rybnik

Godziny otwarcia:

pon.–czw.: 8.00–18.00
pt.: 8.00–15.00
sob.: 9.00–13.00

Filia w Raciborzu

ul. Słowackiego 55
47-400 Racibórz
tel.: 032 419 00 02

e-mail: pbwraciborz@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl/raciborz

Godziny otwarcia:

pon.–czw.: 8.00–18.00
pt.: 8.00–15.00
sob.: 9.00–13.00

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU
44-200 Rybnik, ul. Parkowa 4a

tel./fax: 32 424 74 72
info@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl